

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagene sattes til forhandling.

Udvalgets ordfører (Johs. E. Larsen): Udvalget har holdt et møde mellem lovforslagernes anden og tredje behandling. Derefter indstiller et flertal bestående af socialdemokratiets, venstres og det radikale venstres medlemmer af udvalget forslag til lov om støtte til nybygning af fiskerfartøjer m. v. til vedtagelse uforandret. Et mindretal, nemlig det konservative folkepartis medlemmer af udvalget, indstiller nævnte lovforslag til forkastelse.

Hele udvalget indstiller forslag til lov om ændringer i lov om oprettelse af et kreditinstitut for fiskerierhvervet til vedtagelse uforandret.

Hermed sluttede forhandlingen.

Forslag til lov om støtte til nybygning af fiskerfartøjer m. v.

vedtoges med 100 stemmer mod 27; 1 medlem tilkendegav, at han hverken stemte for eller imod.

Formanden: Lovforslaget vil nu blive tilstillet statsministeren.

Forslag til lov om ændringer i lov om oprettelse af et kreditinstitut for fiskerierhvervet vedtoges enstemmigt med 124 stemmer; 1 medlem tilkendegav, at han hverken stemte for eller imod.

Formanden: Lovforslaget vil nu blive tilstillet statsministeren.

Den næste sag på dagsordenen var:

Forespørgsel til stats- og udenrigsministeren af Ole Bjørn Kraft, Erik Eriksen, Foss, Jørgen Gram, Halvdan Hendriksen, Thorvil Kristensen, Sønderup og Poul Sørensen. („Hvilken stilling indtager regeringen til det europæisk-økonomiske samarbejde med særligt henblik på Danmarks deltagelse i det europæiske fællesmarked?“).

Ordføreren for forespørgerne (Ole Bjørn Kraft): Årsagen til den forespørgsel, som

jeg hermed skal motivere på venstres og det konservative folkepartis vegne, er den hastige udvikling af de europæiske økonomiske samarbejdsbestrebelse — en udvikling, der kan få en aldeles afgørende betydning for Danmarks økonomiske stilling og for den danske befolknings muligheder for at bevare og højne sin levestandard. Efter hvad der i dag foreligger oplyst for os, kan vi meget hurtigt blive stillet over for vidtrækkende beslutninger; men vi må vist samtidig erkende, at sådanne beslutninger vil møde det danske folk ret uforberedt. Vi har ved denne forespørgsel og debatten her i tinget ønsket at få den danske offentlighed inddraget i de overvejelser, som formentlig længe må være foregået i regeringskontorerne og ved forhandlinger mellem regeringen og erhvervene. Herom ved befolkningen og sikkert også folketinget meget lidt. Jeg kan ikke se rettere, end at her er et område, hvor regeringen kunne og burde have benyttet den adgang, som den nye forretningsorden giver ministre til at komme med redegørelser over for tinget, benyttet den på et tidligere tidspunkt og måske gentagne gange, således at det havde været muligt for tinget at følge udviklingen skridt for skridt.

Det er naturligt derefter at spørge: hvad er nu årsagen til, at spørgsmålet om et udvidet europæisk økonomisk samarbejde er blevet så aktuelt og føles som en påtrængende nødvendighed i vide kredse i Europa og allerede har medført, at en række lande har taget helt afgørende skridt til skabelsen af et virkelig integrerende økonomisk samarbejde? Svaret må blive, at Europas nuværende struktur med den stærke opdeling i mindre områder, der hver for sig danner en økonomisk enhed, mange med vidtgående beskyttelsesforanstaltninger for deres produktion, simpelt hen er blevet utidssvarende over for den tekniske udvikling, der har fundet sted. En omorganisering af Europa er påkrævet, hvis vor verdensdel ikke skal se sig ganske distanceret af de to store områder øst og vest for os — deres økonomiske udvikling synes at være godt på vej til at løbe fra Europa.

Nogle enkelte tal vil illustrere udviklingen: Europas andel i verdenshandelen, når man lægger værdi og ikke volumen til

[Ole Bjørn Kraft.]

grund, var i 1913, før den første verdenskrig, 61 pct., i 1938, før den anden verdenskrig, 54 pct., og i 1954 var den sunket til 43 pct. I 1913 producerede de lande, som tilhører OEEC, 40 pct. af verdens kul, i 1955 kun 30 pct.; i 1913 producerede de samme lande 45 pct. af verdens stål, i 1955 kun 29 pct. Det er derfor ganske forståeligt, at rapporten fra de lande, som drøfter det europæiske fællesmarked eller, med et mere alment kendt udtryk, toldunionen, siger følgende: medens USA på den ene side producerer halvdelen af varerne i verden i næsten hver eneste sektor og de kommunistiske lande med en tredjedel af verdens befolkning øger sin årlige produktion med 10-15 pct., ser man et Europa, hvis økonomiske stilling svækkes år efter år, og som får mindre og mindre indflydelse, samtidig med at mulighederne for fremskridt og vækst formindskes på grund af en indre opdeling.

I Vesteuropa bor næsten 50 pct. flere end i USA, men produktionen er kun halvt så stor, og hvis vi ser på fremgangstallene i de sidste 20 år, viser det sig, at produktionen er steget til det dobbelte i USA, men i Vesteuropa er begrænset til en tredjedel af den amerikanske. Sovjetblokkens produktion er steget procentvis dobbelt så stærkt som vor og nærmer sig nu Vesteuropas. Årene efter krigen viser — som jeg sagde — et endnu grøllere billede. Det står vist flere og flere klart, at arbejdsdelingen og produktionsdelingen i Europa ikke længere er effektiv nok. Det er ikke den europæiske arbejdskrafts skyld, at han i en arbejdstime kun frembringer halvt så meget som en amerikansk arbejder, selv om han stadig frembringer mere end den russiske. På et meget vigtigt område, atomenergiens fredelige udnyttelse, er Europa langt bag efter.

Det var dette og mange andre kendsgerninger, der førte den belgiske udenrigsminister Spaak til i et møde i Europarådet at sige, at hvis vi ikke tog os sammen og skabte et samlet økonomisk område i Europa, ville vi stå i fare for i løbet af 25 år, i forhold til de store områder øst og vest for os, at blive et underudviklet område, der skulle have hjælp og måtte søge støtte hos disse lande.

Det er betragtninger som dem, jeg her ganske kort har refereret, der har sat arbejdet for det europæiske økonomiske samarbejde i gang. Ved en konference i Messina den 1. og 2. juni 1955 besluttede seks kontinentale stater — Frankrig, Tyskland, Italien, Holland, Belgien og Luxembourg — sig til at skabe et virkeligt fællesmarked sig imellem — altså ikke til at undersøge, om det kunne gøres, men virkelig at skabe området og sige til deres eksperter: I skal ikke undersøge, om det kan lade sig gøre, men undersøge og afgive rapport om, *hvor* *dan* det kan lade sig gøre. Og man må sige, at disse eksperter har arbejdet hurtigt. I april måned 1956 forelå den såkaldte Bruxellesrapport, hvori eksperterne forklarede, hvordan det kunne lade sig gøre, og — som det er blevet meddelt — man venter nu, at disse seks lande i denne eller næste måned vil kunne underskrive den traktat, der skal føre planen ud i livet. Det er naturligvis en meget omfattende og krævende og i folkenes liv dybt indgribende forandring, der her planlægges. I virkeligheden stiler disse seks lande ikke bare mod en toldunion, men i realiteten mod en økonomisk union, en vidtgående harmonisering af landenes sociale og økonomiske politik, og man håber i løbet af 12-15 år at have nået dette resultat gennem en skridtvis udvikling, som også omfatter etableringen af institutioner og organer, der skal have en overnational myndighed, som skal være i stand til på disse områder at træffe flertalsbeslutninger.

Det er af stor betydning for Danmark, at de seks lande i deres planer principielt går ind for, at landbrugets produktion, landbrugsvarerne, skal omfattes af fællesmarkedet, selv om det vel må blive sådan, at der ikke mindst for landbrugsprodukternes vedkommende vil blive truffet en række særbestemmelser.

Jeg kan i denne forbindelse tilføje, at den danske delegation i Europarådet har været meget ivrig for at få dette princip fastslået i de resultater, som fra Europarådet er tilgået de seks lande. Der har vist ikke været nogen debat, hvor ikke alle fire repræsentanter har talt om denne sag og lagt deres lod i vægtskålen for at få dette princip, der jo er af så stor betydning for Danmark, accepteret.

[Ole Bjørn Kraft.]

De seks landes hastigt fremadskridende planer satte gang i en anden mulig form for et europæisk økonomisk fællesskab, nemlig etableringen af et frihandelsområde. Som det høje ting ved, er der den forskel mellem en toldunion og et frihandelsområde, at medens toldgrænserne falder inden for begge områder, har hvert enkelt land inden for et frihandelsområde ret til at have sine egne toldsatser over for tredjeland. I OEEC har et arbejdsudvalg foretaget en undersøgelse af mulighederne for at sammensmelte de seks landes union og de øvrige OEEC-lande til et vesteuropæisk frihandelsområde. Dette udvalg er så vidt mig bekendt kommet til det resultat, at de særlige problemer, der knytter sig til frihandelsområdet, vil kunne løses. Der foreligger vistnok endnu ikke nogen bestemt forklaring på, hvorledes det skal ske, hvorledes afviklingen af toldsatserne og restriktionerne mellem de i frihandelsområdet deltagende lande skal finde sted, men man understreger, at det er af afgørende betydning, at løsningen af disse problemer bliver nogenlunde sammenfaldende for frihandelsområdet og for de seks lande. Det er jo også, hvad økonomi- og arbejdsministeren har forklaret i en rapport, han har haft lejlighed til at give forskellige udvalg.

Her er naturligvis et spørgsmål, som vi, hvis vi tilslutter os frihandelsområdet, må følge med den allerstørste opmærksomhed. Vore toldsatser er jo betydelig lavere end de fleste andre landes, og vi vil meget let kunne få en dårlig startposition, hvis vi skal afvikle vore kvantitative importrestriktioner, inden de andre deltagerlande har bragt deres toldsatser ned i nærheden af vore nuværende eller reviderede satser. Jeg vil derfor gerne høre en udtalelse fra regeringen om dette spørgsmål og om, hvorledes regeringen stiller sig til i OEEC at vedtage en standstill-aftale, som kan blive af megen betydning for vore muligheder under den udvikling, der har fundet sted for at tilpasse de enkelte lande til frihandelsområdet.

Det er jo Englands ændrede holdning, der har sat gang i dette arbejde for at knytte et frihandelsområde til toldunionen med en fremadskridende sammensmeltning af områderne. England er ved at vende sit blik mod Europa, samtidig med at det trækker

sig tilbage fra sine positioner ude i verden. Men England fastholder stadig sit hensyn til Commonwealth og præferencepolitikken, og derfor har England indtil nu — og det ser ud til, at det vil fortsætte — stillet sig på det standpunkt, at landbrugsvarer i videste forstand, d. v. s. som det engang populært er blevet udtrykt: mad til mennesker og dyr, altså f. eks. også foderstoffer og fiskeriprodukter, skal holdes uden for frihandelsområdet, således at dette ikke bliver et helt frihandelsområde, men kun et delvist.

I det kommende ministermøde i OEEC vil vi formentlig blive stillet over for at skulle tage en principiel stilling, og England har i det mindste tilkendegivet, at man vil virke for, at OEECs ministerråd vedtager at holde landbrugsvarer udenfor. Jeg går ud fra som en given ting — og ønsker gerne, at økonomi- og arbejdsministeren udtaler sig herom — at Danmark vil afvise en sådan handling fra OEECs side og søge støtte til, at det ikke bliver resultatet.

Danmark er nu således stillet over for at skulle træffe en beslutning om, hvilken politik vi vil følge, og jeg må vist desværre tilføje: hvilken politik det er muligt for os at følge efter de beslutninger, andre lande allerede har truffet. Jeg spørger da de højtærede ministre, der skal svare på denne forespørgsel — for det er dem, der sidder inde med viden om disse ting —: har vi stadig adgang til at slutte os til de seks lande, eller er døren lukket i? Og hvis den er lukket i, kan det så tænkes, at den bliver åbnet igen? Er der kun frihandelsområdet tilbage, og hvilke chancer mener regeringen vi har over for Englands hårdnakkede modstand mod landbrugsvarerne? Jeg håber, at ministrenes redegørelser og debatten vil bringe klarhed herover.

Det kan vist ganske umiddelbart fastslås, at det ikke er muligt at stå udenfor. Vi må for at beskytte vore vitale interesser være med i den europæiske nyordning, som er undervejs. Men hvilken?

Skal vi tilslutte os de seks, hvis det er muligt, hvad der til trods for de dybt indgribende ændringer og skabelsen af en virkelig økonomisk union, hvilket naturligvis vil medføre store vanskeligheder for os — det skal umiddelbart indrømmes — vil byde os den store fordel, at landbruget omfattes af toldunionen? Eller skal vi

[Ole Bjørn Kraft.]

tilslutte os frihandelsområdet, også hvis det ikke lykkes os at få mad til dyr og mennesker omfattet af området? Og hvilke muligheder ser regeringen for vor deltagelse i og indflydelse på den nærmere udformning? Da fiskeriprodukter også udelades, er det jo muligt, at vi her kan finde et vist samarbejde med Norge, der vel må erkende, at det er umuligt at få fiskeriprodukterne ind uden også at få landbrugsvarerne med. Det er i sandhed meget store spørgsmål, vi her står over for. Og jeg kan måske tilføje: tror regeringen, at det vil være muligt for os at få en særordning med de seks for vor landbrugsekspert uden selv at være deltager i hele unionen?

Og så er der endelig arbejdet med det fællesnordiske marked. Det er klart for alle, at disse planer om det europæiske frihandelsområde og toldunionen ikke vil kunne undgå at påvirke planerne om det nordiske fællesmarked, hvor arbejdet jo kun, for at sige det mildt, er skredet sindigt frem af grunde, vi alle kender. Det er klart, at det nordiske samarbejde på det økonomiske område nu må ses i lys af arbejdet på det europæiske plan. På Nordisk Råds forestående møde i Helsingfors vil der blive lejlighed til en nærmere drøftelse med vore nabolande herom, men måske er det muligt for regeringen allerede i dag for os at kaste lys over, hvilke muligheder der foreligger for en fortsættelse af det nordiske arbejde, samtidig med at det europæiske skrider videre frem.

Stats- og udenrigsministeren (H. C. Hansen): Jeg benytter gerne den lejlighed, som er givet ved forespørgslen, til her i tinget at fremlægge regeringens synspunkter med hensyn til det europæiske økonomiske samarbejde, specielt planerne om et vesteuropæisk frihandelsområde. Arbejdet med disse problemer har hidtil været af teknisk art, men er nu ved at nærme sig en mere principiel fase, og det er derfor rigtigt, synes jeg, at der gives en redegørelse for den øjeblikkelige stilling og baggrunden herfor.

Jeg kan ikke på nogen som helst måde gå imod det ærede medlem hr. Ole Bjørn Krafts betragtning, at der havde ligget en interesse for det høje ting i at disku-

tere denne sag tidligere, men jeg ønsker at tilføje, at det i så fald havde været en akademisk diskussion. Det, som der er tale om i øjeblikket, er, at sagen er nået til en fase, hvor den kan diskuteres på grundlag af det udarbejdede materiale, der findes, så hvis der derfor i det ærede medlems ordvalg skulle ligge en slags kritik af regeringen for ikke tidligere at have informeret folketinget, må jeg afvise en sådan betragtning.

Spørgsmålet har jo været rejst tidligere. Det blev rejst under finanslovdebatten, hvor økonomi- og arbejdsministeren besvarede det på den måde, som det på det tidspunkt var muligt at besvare det, da spørgsmålet blev stillet af forskellige ærede medlemmer.

Jeg vil gerne indlede denne redegørelse med nogle generelle betragtninger, men jeg har anmodet økonomi- og arbejdsministeren, som skal deltage i forhandlingerne om sagen i OEEC, og som har ført en række forhandlinger med erhvervsorganisationerne om spørgsmålet, om at give en mere fuldstændig oversigt over de foreliggende problemer.

Det er i og for sig ikke nogen ny problemstilling, vi står over for. Europas økonomiske efterkrigshistorie har været præget af mange forsøg på at skabe en nærmere økonomisk integration. Vigtige resultater blev nået i de første år efter Den europæiske økonomiske Samarbejdsorganisations oprettelse. EPU, Den europæiske Betalingsunion, blev etableret, og grundlaget blev lagt for liberaliseringen af handelen i form af en fremadskridende afskaffelse af de kvantitative importrestriktioner. I årene efter 1950-51, hvor de fleste vesteuropæiske landes økonomiske situation bedredes og krigens vanskeligheder kom mere på afstand, blev hovedvægten i højere grad lagt på de interne problemer, og viljen til at gøre nye væsentlige fremskridt på det internationale område var ligesom ikke mere til stede. Man koncentrerede sig om at konsolidere og udbygge de allerede skete fremskridt ad de én gang afstukne baner. Vi understregede gang på gang fra dansk side nødvendigheden af at tilvejebringe større gensidighed i bestræbelserne for at frigøre handelen ved at angribe alle

[Stats- og udenrigsministeren.]

handelsskrankerne over en bred front og ikke blot koncentrere sig om de kvantitative restriktioner.

Det var særlig utilfredsstillende for et lavtarifland som Danmark, at tolden almindeligvis blev betragtet som det rette beskyttelsesmiddel, som der kun var yderst begrænsede muligheder for at røre ved. Vi talte imidlertid i flere år for døde øren. Dette var en af årsagerne til, at regeringen i 1954 sammen med Norges og Sveriges regeringer besluttede på snævrere regional basis at gøre et alvorligt forsøg på alene mellem de nordiske lande at søge toldsatterne afskaffet og skabe et fællesnordisk marked.

Holland, Belgien og Luxembourg, der allerede under krigen havde lagt planerne for et fælles Beneluxmarked, arbejdede i disse år såvel i som uden for OEEC på samme linje. Også for denne gruppe lavtariflande var det afgørende — sideløbende med fjernelsen af de kvantitative restriktioner — at komme i gang med at afskaffe toldsatterne i Vesteuropa. Disse lande slog allerede i 1951-52 sammen med Frankrig, Tyskland og Italien ind på den regionale linje. Begyndelsen blev gjort med skabelsen af det europæiske kul- og stål-fællesskab, der blev ført ud i livet i 1953. Der var vidtgående politiske perspektiver indeholdt i denne såkaldte Schumanplan; men de blev kuldkastet, da planen om Europahæren i 1954 led skibbrud i det franske parlament. Medens tanken om en snæver politisk og militær integration af de seks lande på det europæiske kontinent foreløbig måtte skrinlægges, levede tanken om en snævrere økonomisk integration i form af et stort konmental-europæisk fællesmarked videre. Et nyt fremstød på dette område, som også den ærede ordfører for forespørgerne nævnede det, blev gjort i Messina i juni 1955. I første omgang var det navnlig planerne om et særligt samarbejde om den fredelige udnyttelse af atomenergien, der vakte offentlighedens interesse. Det viste sig imidlertid, at de politiske forudsætninger i Tyskland og Frankrig var gunstige også for realisering af den gamle og langt mere vidtrækkende tanke om etablering af et europæisk fællesmarked.

Under ledelse af den belgiske udenrigsminister, Paul-Henri Spaak, udviklede planerne sig hurtigere, end mange ventede, og de seks lande ventes nu den 10. marts i år at kunne underskrive en traktat såvel om en økonomisk union, herunder en toldunion, som om en særlig atomenergiorganisation, „Euratom“.

En skelsættende beslutning af afgørende betydning i denne forbindelse blev taget på ministermødet i OEEC i juli 1956. Man havde på dette møde et vist håb om at kunne overtale England til at acceptere en — ikke mindst på dansk initiativ udarbejdet — plan om en begyndende reduktion af OEEC-landenes toldsatter. England viste sig imidlertid — vel navnlig under indtryk af de seks landes mere og mere konkrete planer — villig til at gå væsentlig videre og var selv ophavsmand til en beslutning om en omgående undersøgelse af de tekniske muligheder for i tilknytning til den af de seks lande planlagte toldunion at etablere et såkaldt frihandelsområde omfattende alle OEEC-lande med henblik på at skabe et virkeligt vesteuropæisk fællesmarked. Der er ingen tvivl om, at England selvstændigt er stærkt interesseret i at få skabt et vesteuropæisk fællesmarked.

Da den tekniske undersøgelse, der netop er afsluttet i OEEC, har vist, at der består muligheder herfor, er vejen nu åben til at træffe de politiske beslutninger, som er nødvendige for at bringe sagen frem til en egentlig forhandlingsfase. Dette forudsætter, at der tilvejebringes et traktatudkast, som de enkelte landes regeringer og parlamenter kan tage stilling til. Det er beslutningen om at gå i gang med udarbejdelsen af et sådant traktatudkast, der skal træffes på ministermødet i OEEC den 12. og 13. februar.

Det er en selvfølgelig konsekvens af den politik, som både den foregående og den nuværende regering igennem adskillige år har ført i de internationale økonomiske organisationer, at vi principielt må indtage en positiv holdning til de foreliggende planer om et vesteuropæisk fællesmarked, hvor såvel toldsatter som kvantitative restriktioner er fjernet. De, der måtte have betænkeligheder, vil dog sikkert være enige i, at det, hvis der skabes et fællesmarked,

[Stats- og udenrigsministeren.]

vil være til større skade for danske interesser at stå uden for et sådant fællesmarked end at være indenfor.

Når vor glæde over den udvikling, der har fundet sted i den senere tid, ikke er udelt og man overhovedet kan rejse spørgsmålet om vor deltagelse eller ikke-deltagelse i fællesmarkedet, er det, fordi alt tyder på, at det vil blive yderst vanskeligt — for ikke at sige umuligt — at opnå enighed om at medtage landbrugsvarerne i fællesmarkedet. Det er ingen hemmelighed, at det først og fremmest er England, der af hensyn til sine Commonwealth-interesser og til sine egne landbrugsinteresser bestemt modsætter sig, at fællesmarkedet kommer til at omfatte fødevarer. Selv om vi er rede til at erkende, at landbrugserhvervet i de fleste europæiske lande indtager en særlig stilling, der under alle omstændigheder vil nødvendiggøre særordninger for landbrugsvarerne, er der ingen grund til at skjule, ej heller her i dag, at den engelske holdning har skuffet os dybt. Den kan bringe vitale danske interesser i fare.

Nogle vil måske drage den konklusion, at vi bør søge optagelse i de seks' toldunion, hvor landbrugsvarerne — ganske vist på særlige betingelser — vil komme med. Dette standpunkt er forståeligt ud fra den betragtning, at henvend en trediedel af vor samlede landbrugseksport afsættes i disse lande, og at vi derfor må sikre os, at vore fremtidige afsætningsmuligheder ikke forringes. Jeg vil imidlertid advare imod, at man drager denne konklusion på det foreliggende grundlag. Hverken på landbrugsområdet eller på de andre områder kender vi endnu tilstrækkeligt til de seks' planer, der som bekendt tilsigter en økonomisk union med vidtgående harmonisering af den økonomiske politik, herunder finanspolitik, socialpolitik og lønpolitik. En ting er imidlertid sikker: Danmark ville ikke kunne bevare sin stilling som lavtarifland, hvis vi gik ind i de seks landes toldunion. En anden ting må heller ikke glemmes: medlemskab af toldunionen ville hindre vor deltagelse i et nordisk fælles varemarked. Jeg finder det derfor urigtigt nu at tage skridt, der på afgørende måde præjudicerer vor stilling til et nordisk samarbejde, som jeg går ud fra at de fleste her er positivt indstillet over for.

Der skal imidlertid ikke herske ringeste tvivl om, at regeringen tillægger spørgsmålet om landbrugsvarernes stilling den allerstørste betydning. Den danske repræsentant på OEECs ministermøde vil derfor gøre sit yderste for at sikre, at samhandelen med landbrugsvarer mellem alle de i fællesmarkedet deltagende lande konsolideres og udvides på ikke-diskriminatorisk basis.

Jeg vil slutte disse generelle betragtninger, som nu vil blive uddybet af økonomi- og arbejdsministeren, med at understrege, at vel vil realisationen af et vesteuropæisk fællesmarked åbne store muligheder for dansk erhvervsliv, men det vil samtidig stille store krav, som kun kan opfyldes ved samvirke mellem alle interesserede parter, og det vil i en sag som denne faktisk sige alle instanser og alle grene af det danske samfund.

Økonomi- og arbejdsministeren (Krag): Den ærede ordfører for forespørgerne indledte sin redegørelse med at gøre opmærksom på, hvilke vidtrækkende beslutninger vi kan komme til at stå over for på det område, forespørgslen vedrører, og det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft mente, at regeringen kunne og burde have brugt forretningsordenens adgang til at give redegørelser til tinget måske ikke alene én gang, men flere gange, således at tinget kunne følge arbejdet med disse store og komplicerede problemer skridt for skridt. Den højtærede statsminister har allerede delvis givet det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft svar på denne venlige bebrejdelse, og jeg indrømmer for mit vedkommende, at man jo altid kan diskutere, om informationen er givet rettidigt og i tilstrækkeligt omfang, men jeg tror dog i dette tilfælde ganske som statsministeren, at jeg må tilbagevise den elskværdige bebrejdelse, det ærede medlems udtalelser indeholdt.

Sagen er jo den, at der gentagne gange over for tingets medlemmer er givet sådanne redegørelser skridt for skridt, efterhånden som arbejdet er skredet frem. Spørgsmålet om et vesteuropæisk frihandelsområde blev rejst første gang i juni måned i fjor på et ministermøde i OEEC. Det første, der skete, da vi kom hjem fra dette møde i OEEC, var, at en omfattende redegørelse blev udarbejdet og tilstillet vareforsyningsudvalgets

[Økonomi- og arbejdsministeren.]

medlemmer. Det skete i begyndelsen af august måned 1956, og det var altså den første redegørelse, der blev givet til partierne i det høje ting. Anden gang var den 19. oktober 1956, nemlig i det svar under åbningsdebatten, som statsministeren omtalte før, og som jeg havde den ære at give til de ærede medlemmer hr. Erik Eriksen og hr. Bertel Dahlgaard, som havde berørt spørgsmålet om det vesteuropæiske samarbejde. Også i det svar blev der givet så mange oplysninger, som det på daværende tidspunkt var muligt at give. Næste gang spørgsmålet fra regeringens side blev omtalt for det høje ting fra denne talerstol, var den 28. november i fjor, da den højtærede statsminister i forbindelse med fremsættelse af forslag til beslutning vedrørende GATT-protokollen gav yderligere oplysninger om, hvor vidt man var kommet med arbejdet på det tidspunkt.

Endelig den 31. januar havde jeg lejlighed til over for et udvalg af det høje tings medlemmer, nemlig Nordisk Råds økonomiske udvalgs danske medlemmer, at give en timelang redegørelse for de forhold og problemer, der forelå, så vidt fremskredet arbejdet nu var på dette tidspunkt. Til stede var de ærede medlemmer hr. Bertel Dahlgaard, hr. Erik Eriksen, hr. Foss og hr. Einer-Jensen. Der blev i tilslutning til min lange redegørelse rettet opfordring om at stille spørgsmål, hvis der var problemer, det ikke havde været muligt for mig at uddybe tilstrækkeligt, og endelig blev der udleveret en skriftlig fremstilling, der altså har været til de fire partiers rådighed.

Jeg tror, at man må sige, at der på denne måde skridt for skridt, efterhånden som arbejdet er skredet frem, ad forskellige veje er givet det høje ting så megen information, som det har været muligt at give. Jeg må hertil føje, at hele det omfattende materiale vedrørende denne sag, dels vedrørende hvor langt de seks lande er kommet, dels vedrørende et frit vesteuropæisk varemærked, først er blevet færdigt i den allerseneste tid. Jeg kan nævne, at rapporten fra det såkaldte arbejdsudvalg nr. 17, der inden for OEEC arbejder med hele dette stof, først forelå for tre uger siden, og først i de allersidste dage er denne rapport blevet frigivet til offentliggørelse. Jeg kan nævne, at

traktatudkastet mellem de seks lande er blevet færdigt for 10 dage siden, og at de sidste drøftelser, de seks udenrigsministre har haft om de tilbagestående problemer, først er blevet tilendebragt i sidste uge. Tinget vil forstå, at vi ikke har kunnet give redegørelser for disse allerseneste problemer, før materialet har foreligget. Det vil altså sige, at ganske uanset den forespørgsel, der nu er rettet til regeringen, ville den redegørelse, der nu bliver givet, næppe have kunnet foreligge på et tidligere tidspunkt.

Som statsministeren omtalte det, har der i årene efter krigen været udfoldet talrige bestræbelser for at skabe et nærmere vesteuropæisk samarbejde. Vi kender disse bestræbelser fra Europarådet, fra forsøgene på at skabe et europæisk forsvarsfællesskab, fra forhandlingerne omkring „Den grønne Plan“, fra Den europæiske Kul- og Stålunion og — sidst, men ikke mindst — fra Den europæiske økonomiske Samarbejdsorganisation, OEEC, hvor vi selv har taget aktiv del i liberaliseringen, og i Den europæiske Betalingsunion — et samarbejde, der flere gange har givet anledning til redegørelser og debatter i det høje ting.

Det, der bevirker, at vi nu på ny har et vigtigt europæisk samarbejdsproblem til behandling, er to forhold: dels at de seks lande, Holland, Belgien, Luxembourg, Tyskland, Frankrig og Italien, er nået meget langt frem i deres bestræbelser for at danne en toldunion, dels at England — i en vis modstrid med sin hidtidige politik — har stillet forslag om, at de øvrige OEEC-lande, deriblandt Danmark, Norge og Sverige, skal tilknytte sig toldunionen mellem de seks i form af dannelsen af et vesteuropæisk frihandelsområde.

Jeg skal i det følgende forsøge at give et indtryk af, dels hvad unionen mellem de seks går ud på, dels hvad frihandelsområdet går ud på, og hvilke problemer det rejser, og endelig hvad der på nuværende tidspunkt kan siges om den danske stilling til alt dette.

De seks lande vedtog i juni 1955 på et udenrigsministermøde i Messina at lade et embedsmandsudvalg i Bruxelles under ledelse af den belgiske udenrigsminister, Paul-Henri Spaak, udarbejde en plan for et fælles varemærked. Denne plan forelå i

[Økonomi- og arbejdsministeren.]

april 1956 og blev drøftet på et udenrigsministermøde i Venedig i maj samme år. Planen indeholder forslag om oprettelse af en toldunion mellem de seks lande. Herved forstås en union, der fjerner told og andre handelsskranker mellem de seks lande og indfører fælles toldsatser udadtil. Denne toldunion tænkes i praksis gennemført gradvis over en periode, der endnu ikke er endeligt fastlagt, men som formentlig vil strække sig over 12-15 år. Endvidere indeholder planen forslag til et vidtgående økonomisk samarbejde. Man tænker sig, at der skal finde en harmonisering sted af den almindelige økonomiske politik i de seks lande, at der skal oprettes investeringsfonds og fælles tilpasningsfonds, og at der skal ske en gradvis frigørelse af arbejdskraftens og kapitalens bevægelser imellem de seks lande indbyrdes. Endelig er det tanken, at der skal oprettes et særligt landbrugssamarbejde med sigte på at indføre en fælles landbrugspolitik for de seks lande.

Det er hele dette udstrakte økonomiske samarbejde, der gør det berettiget at tale om, at de seks ikke alene stræber efter at gennemføre en toldunion, men som målsætning for deres arbejde faktisk har en egentlig økonomisk union.

For at formidle dette samarbejde skal der oprettes et system af fællesorganer. De fire vigtigste af disse fællesorganer er en parlamentarisk forsamling, et ministerråd, et organ, der kaldes den europæiske kommission, og endelig en domstol. Det er meningen, at ministerrådet skal træffe bindende beslutninger for de seks efter et kompliceret system af afstemningsregler. En række sager kan afgøres ved flertalsbeslutninger, andre vil formentlig kræve enighed og atter andre kvalificeret flertal.

Disse planer godkendtes på de seks udenrigsministres møde i Venedig som omtalt af den ærede ordfører for forespørgerne. Godkendelsen fandt dog kun sted med en række forbehold, som bl. a. blev taget fra

fransk side. Derefter blev et nyt embedsmandsudvalg igen nedsat med sæde i Bruxelles og igen under den dynamiske belgiske udenrigsminister Spaaks ledelse. Dette udvalg fik nu i opdrag at udarbejde et traktatudkast til den økonomiske union. Som jeg lige har haft lejlighed til at oplyse, forelå dette traktatudkast først for en halv snes dage siden, og udenrigsministrene har så sent som på et møde i sidste uge søgt at løse de stridsspørgsmål, der stod tilbage. Det ventes nu, at traktaten bliver underskrevet af de seks landes regeringer i begyndelsen af marts måned. Derefter skal den forelægges til godkendelse dels i GATT, dels i de seks landes parlamenter. Det er hensigten at fuldende parlamentsbehandlingen i løbet af foråret, således at traktaten kan foreligge endeligt ratificeret, inden sommeren kommer. Traktaten skulle derefter kunne træde i kraft i begyndelsen af 1958.

Det er altså rigtigt, at samarbejdet mellem de seks har stærk fart på. Bag ved denne hast kan ligge flere årsager; men jeg tror ikke, man tager fejl, når man går ud fra, at blandt disse findes den vurdering, at de politiske forudsætninger for en dristig udbygning af det økonomiske samarbejde i Vesteuropa i øjeblikket er relativt gunstige.

Den ærede ordfører for forespørgerne stillede blandt andre direkte spørgsmål det spørgsmål til mig, om vi stadig væk har adgang til at slutte os til de seks, eller om døren er lukket i. Jeg skal indskrænke mig til at svare, at så vidt jeg har forstået det, vil de seks' traktater komme til at indeholde en bestemmelse, der gør det muligt for udenforstående lande at forhandle om deres eventuelle tiltræden til de seks' aftaler.

Jeg skal derefter gå over til at gøre nogle bemærkninger om frihandelsområdet. Som jeg allerede har oplyst, kom det vesteuropæiske frihandelsråd ind i billedet på OEECs ministerrådsmøde i juli 1956. Her vedtog man på britisk initiativ at lade et særligt arbejdsudvalg foretage en teknisk undersøgelse af mulighederne for en asso-

[Økonomi- og arbejdsministeren.]

ciering mellem den økonomiske union og de øvrige OEEC-lande. Rådet pegede særligt på dannelsen af et vesteuropæisk frihandelsområde som den mulige form for denne associering. Man kan spørge, hvoraf et frihandelsområde består, og hvori det adskiller sig fra en egentlig toldunion: I frihandelsområdet foretager man ligesom i toldunionen en fjernelse af de indbyrdes handelsskranker, såvel todsatser som direkte importregulering; men forskellen fra toldunionen er den, at man inden for frihandelsområdet har lov til at bevare sine hidtidige todsatser udadtil. Det vil altså sige, at Danmark stadig, efter at det vesteuropæiske frihandelsområde er dannet, vil kunne bevare sine lave todsatser over for udenforstående lande, medens de protektionistiske lande vil kunne bevare deres høje todsatser over for udenforstående lande.

Når England tog initiativ til, at dette udvalg blev nedsat og dette tekniske arbejde hermed kom i gang, kan det for Englands vedkommende skyldes flere årsager, måske bl. a. bekymring over udsigten til, at de seks lande skulle danne deres union, således at England ville komme til at stå uden for denne toldunion, medens Tyskland — der vel er Englands farligste konkurrent på de vesteuropæiske eksportmarkeder — ville være indenfor. Jeg tror dog også, at der ved siden af sådanne motiver for Englands vedkommende har gjort sig mere langsigtede overvejelser gældende med hensyn til Vesteuropas stilling i fremtidens verdensøkonomi med USA på den ene side og Sovjetverdenen på den anden side — begge med stærk produktionsmæssig fremdrift.

Jeg skal derefter gå over til at gøre nogle bemærkninger om, hvad der er kommet ud af det arbejde, som arbejdsudvalget, det såkaldte arbejdsudvalg nr. 17 under OEEC, har udført. Praktisk talt alle OEEC-landene, de seks inklusive, har deltaget i arbejdsudvalget, som er blevet ledet af den belgiske repræsentant med den danske og den britiske repræsentant som viceformænd. Som jeg havde lejlighed til at nævne det i mine korte, indledende bemærkninger, har udvalget først afgivet sin rapport for ca. 3 uger siden, og det er først i de allerseneste

dage, den er blevet frigivet til offentliggørelse.

Jeg vil også gerne understrege, at dette arbejdsudvalg ikke har haft til opgave at udarbejde konkrete forslag af politisk karakter vedrørende oprettelsen af et vesteuropæisk frihandelsområde. Udvalgets opgaver har været rent undersøgelsesmæssige. Det har været dets opgave at analysere de problemer, som et vesteuropæisk frihandelsområde rejser, samt at give svar på spørgsmålet om, hvorvidt et frihandelsområde teknisk lader sig gennemføre. Svaret herpå er positivt, men en konkret plan for et frihandelsområde, som regeringerne og parlamenterne nu skal tage stilling til, foreligger ikke. Et sådant forslag vil først blive udarbejdet, hvis OEECs ministerråd på det forestående møde, som statsministeren omtalte, og som vil finde sted den 12. og 13. ds. i Paris, træffer beslutning om f. eks. at bede arbejdsudvalget gå videre og nu udarbejde udkast til en traktat.

Jeg skal gøre nogle kortfattede bemærkninger om, hvad rapporten indeholder. Rapporten behandler fire grupper af hovedproblemer. For det første er der de særlige problemer, som rejser sig i kraft af den forskel, der er på et frihandelsområde og en egentlig toldunion, idet man inden for frihandelsområdet har forskellige todsatser udadtil. Det er klart, at denne omstændighed vil give en tendens i udenrigshandelen til, at varer, der ude fra Europa søger ind i Europa, vil springe over, hvor toldgærdet er lavest, altså gå ind i Europa gennem de lande, der har de laveste todsatser udadtil. En sådan udvikling vil ikke være fuldt tilfredsstillende for de lande, der har høje todsatser udadtil, og som derved vil se sig kastet ind i en udvikling, hvor deres direkte import fra ikke-europæiske lande kan gå tilbage. Det har været et led i udvalgets arbejde, at man skulle søge at finde frem til et kontrolsystem vedrørende varernes oprindelse for at forhindre den udvikling, jeg her har antydnet. Fra dansk side har vi virket for, at grundlaget for denne kontrol blev så enkelt og præcist som muligt, og at den kun vil føre til udeladelse fra frihandelsområdet af varer, som efter gængs opfattelse klart er af fremmed oprindelse. Ved kontrollens udøvelse i praksis har man fra dansk

[Økonomi- og arbejdsministeren.]

side stærkt fremhævet nødvendigheden af, at den bliver enkel, således at den ikke misbruges, ikke udvikler sig til en slags maskeret protektionisme. Jeg tror, at Danmarks interesser på dette område vil ligge ganske klare.

For det andet behandler rapporten de centrale problemer, som er fælles for en toldunion og et frihandelsområde, nemlig opstillingen af det system, hvorefter fjernelsen af de indbyrdes toldsatser og de indbyrdes direkte importreguleringer skal finde sted. Det vil formentlig være nødvendigt, at denne afvikling sker samtidig og efter ensartede regler, såvel mellem de seks som inden for frihandelsområdet, det vil sige, at også i frihandelsområdet skal afviklingen af toldsatserne og importrestriktionerne ske gradvis over en periode af en vis varighed, formentlig 12-15 år.

Der har endvidere været forhandlet om, i hvilke tilfælde der skulle være mulighed for afvigelser fra disse principper. Det er bl. a. tanken, at der skal kunne gives dispensationer fra den gradvis opnåede toldfrihed eller den gradvis opnåede ophævelse af alle kvantitative restriktioner i tilfælde, hvor et land er udsat for alvorlige valutavanskeligheder, og i tilfælde, hvor et erhverv inden for et land er kommet ud i ganske særlig alvorlige vanskeligheder på grund af den forøgede konkurrence. Det er klart, at sådanne dispensationer kun skal gives midlertidigt.

Samtidig har en række andre handelsproblemer været rejst. Vi kender ikke mindst for Danmarks vedkommende til, hvordan man kan komme ud for unfair konkurrence, selv om man har liberaliseret et område. Vi kender her i landet den skade, som dobbeltpriser på råvarer kan medføre, vi kender den skade, dumping kan udøve, vi kender den skade, eksportsubsidier kan gøre. Det er derfor klart, at man har drøftet, hvordan der kan træffes forholdsregler mod disse onder.

Jeg skal derefter gå over til det tredje hovedpunkt, rapporten omtaler, og som især for Danmark er et centralt problem, nemlig landbrugets stilling i frihandelsområdet. På dette punkt har England indtaget en negativ holdning, idet England i arbejdsudvalget kategorisk har modsat sig,

at landbrugsvarer indgår i frihandelsområdet. Englands begrundelse for denne holdning er en henvisning til opretholdelsen af imperiepræferencen, som i England i væsentlig grad omfatter landbrugsvarer, samt hensynet til beskyttelsen af det britiske landbrug.

Det er klart, at Danmark har indtaget det modsatte standpunkt. Vi kan vel erkende, at særlige løsninger kan være nødvendige på landbrugsområdet under hensyn til de særlige produktionsvilkår og de særlige sociale problemer, som præger landbruget i de fleste europæiske lande; men det engelske standpunkt har vi naturligvis måttet gå imod.

Hovedproblemet for Danmark er således, at en eventuel opfyldelse af Englands krav om, at landbrugsvarer helt holdes uden for frihandelsområdet, medens de seks lande sig imellem iværksætter et landbrugssamarbejde, ville kunne forringe Danmarks stilling på vore kontinentale eksportmarkeder. Jeg skal senere i min fremstilling uddybe dette problem lidt mere.

Det fjerde hovedproblem, rapporten omhandler, er spørgsmålet om, hvilke parlamentariske organer: ministerråd, domstolsorganer o. s. v., der vil være nødvendige for frihandelsrådets gennemførelse og opretholdelse. Jeg skal ikke gå nærmere ind på disse problemer.

Rapportens hovedkonklusion er, at det er teknisk muligt at oprette et frihandelsområde, at altså de særlige problemer, som opretholdelsen af de forskellige toldsatser udadtil rejser, lader sig løse. Tilbage står imidlertid en række økonomisk-politiske spørgsmål, som endnu er uløste, herunder spørgsmålet om landbrugets stilling. Det er disse spørgsmål, der nu lægges op til drøftelse i det ministerrådsmøde i OEEC, som afholdes i næste uge.

Det bliver altså OEECs ministerråds opgave at afgøre, hvorledes arbejdet skal føres videre. Der er grund til at antage, at arbejdet vil blive ført videre med så stor hast, som det er gørligt. Det er indlysende, at det ville være meget ønskeligt, om frihandelsområdet kunne iværksættes nogenlunde samtidig med de seks landes union, sådan at sammensmeltningen mellem unionens medlemmer, de seks, og de øvrige OEEC-lande i ét stort fællesmarked kan

[Økonomi- og arbejdsministeren.]

ske i kontakt med hinanden. Vi må derfor forberede os på, at forhandlingerne om frihandelsområdet skal føres med ret stor energi i de kommende måneder.

De seks lande har ønsket at holde deres egne forhandlinger om en toldunion separat, at holde dem adskilt fra de forhandlinger, der foregår i OEECs arbejdsudvalg om frihandelsområdet. Men denne adskillelse er ikke ensbetydende med, at der ikke har været kontakt mellem de to parter; der har tværtimod været adskillige kontakter og møder mellem de to arbejdsorganer eller arbejdsgrupper.

Det må erkendes, at udviklingen er gået hurtigt gennem de senere måneder. Jeg vil gerne understrege, at Danmark fra første færd har været med i OEECs undersøgelse af mulighederne for en associering mellem de seks lande og de øvrige OEEC-lande. Vi har deltaget i arbejdet i arbejdsudvalget — jeg nævnte før, at Danmark har beklædt viceformandspladsen — og har haft lejlighed til at øve den indflydelse på dette arbejde, som det nu engang er muligt for et forholdsvis lille land. Jeg går også ud fra, at denne mulighed i samme omfang vil være til stede fremover, hvormed jeg tror at have besvaret et af det ærede medlem hr. Ole Bjørn Krafts spørgsmål.

Som jeg allerede har gjort opmærksom på, er erhvervsorganisationerne under forhandlingernes løb blevet nøje orienteret om arbejdet i Paris, og organisationerne har haft lejlighed til at drøfte de forskellige problemer dels med vore embedsmænd og dels med de økonomiske ministre på møder, der er blevet holdt en af de allerseneste dage.

Regeringen vil også fortsat drage omsorg for et snævert samarbejde mellem administrationen og erhvervslivet, således at alle synspunkter og interesser kan indgå i overvejelserne. Jeg behøver ikke at tilføje, at ganske som hidtil vil naturligvis også det høje ting eller partierne blive holdt underrettet skridt for skridt, efterhånden som arbejdet skrider frem.

Jeg vil endnu en gang slå fast, at der ikke i dag foreligger en konkret plan for et europæisk frihandelsområde, som Danmark skal tage stilling til. De hidtidige forberedende drøftelser har været af analyserende og

teknisk natur. Først i de næste måneder, på det forestående møde i Oslo, bliver der tale om at udarbejde en konkret plan, og i dette arbejde vil Danmark naturligvis som hidtil tage aktiv del.

Jeg skal herefter gøre nogle bemærkninger om Danmarks, om regeringens, holdning og om hovedproblemerne, set fra et dansk synspunkt.

Således som statsministeren allerede klart har givet udtryk for det, kan det vel anses for givet, at Danmark principielt må stille sig positivt til tanken om et vesteuropæisk frihandelsområde. Den overvejende del af vor samlede eksport sælges til de øvrige OEEC-lande, ligesom hovedparten af vor import hidrører herfra. Sikringen af en passende stigningstakt i vor økonomiske udvikling er nært knyttet til vore muligheder for en fortsat ekspansion inden for eksportindustriene. Oprettelsen af et vesteuropæisk fællesmarked ville indebære opfyldelsen af et dansk hovedkrav, som gennem de senere år gang på gang er blevet fremført i samarbejdet med OEEC og GATT, nemlig at der ikke blot med hensyn til afviklingen af de kvantitative restriktioner, men også på toldfronten sker effektive fremskridt, sådan at handelens frigørelse bliver reel. En fri konkurrence med det øvrige Vesteuropa og med det øvrige vesteuropæiske erhvervsliv vil givetvis rejse mange problemer for dansk erhvervsliv, men med den tilpasningsperiode, som er forudset, må der være mulighed for, at problemerne lader sig løse.

Et vitalt problem for Danmark er landbrugets stilling i frihandelsområdet. Jeg har allerede omtalt Englands standpunkt, nemlig at landbrugsvarer bør holdes uden for frihandelsområdet, og det ikke blot for Englands eget vedkommende. På den anden side ser vi, at de seks lande agter at iværksætte et nærmere landbrugssamarbejde sig imellem. Karakteren af det vesteuropæiske landbrugssamarbejde for de seks landes vedkommende er endnu ikke kendt i detaljer, men jeg tror, vi må regne med, hvis dette realiseres efter de retningslinjer, vi nu kender, at de lande, der er uden for samarbejdet, bliver ringere stillet på de seks' marked end de deltagende lande. Vore erfaringer om landbrugssamarbejdets faste forankring som en central del af næsten

[Økonomi- og arbejdsministeren.]

alle andre landes økonomiske politik til-siger os endvidere, at det næppe vil være realistisk at regne med, at det vil være muligt at få landbrugsvarerne inddraget i frihandelsområdet på samme måde som industrivarer. Danmarks situation er således vanskelig. Hvis landbrugsvarerne holdes helt uden for frihandelsområdet, vil ikke blot de mest elementære krav om gensidighed blive krænkede, men vor landbrugs-eksport til kontinentet kan gennem de seks landes særlige landbrugssamarbejde tænkes at blive stillet endnu ringere end hidtil.

En sådan situation må Danmark gå imod — jeg tror hermed at have besvaret et andet af det ærede medlem hr. Ole Bjørn Krafts spørgsmål — en sådan situation vil Danmark ikke kunne acceptere. Vi må kunne forlange, at der gøres et oprigtigt forsøg af alle lande i frihandelsområdet på gradvis at øge samhandlingsmulighederne for landbrugsvarer i Vesteuropa. Endvidere bør samhandelen med landbrugsvarer i frihandelsområdet tilrettelægges således, at alle de deltagende lande får lige vilkår ved eksport af landbrugsvarer til andre medlemslande. Regeringen vil gøre sit yderste for, at der i forbindelse med frihandelsområdets oprettelse sikres en fremskridtslinje i samhandelen med landbrugsvarer i frihandelsområdet, og at denne samhandel baseres på ikke-diskrimination.

Når den ærede ordfører for forespørgerne spørger, om regeringen tror, at det vil være muligt for os at få en særordning med de seks lande for vor landbrugseksport uden selv at være deltager i unionen, ja, så spørger det ærede medlem om mere, end jeg kan svare på, men jeg kan godt give det svar, at den mulighed, det ærede medlem her antyder, naturligvis sammen med andre muligheder må gå ind i den forhandlingslinje, regeringen skal føre i de kommende dage og de kommende tider.

Vore vitale interesser er senest fremhævet over for de britiske repræsentanter på et møde i Oslo for 14 dage siden i Det britisk-skandinaviske økonomiske Samarbejdsudvalg, UNISCAN: Vi vil fortsætte vore bestræbelser for at få den engelske regering — med hvem vi jo på så mange punkter i øvrigt har fælles synspunkter — til at indse, at den fornødne britiske beredvillig-

hed i denne sag kan blive afgørende for vor endelige stilling og for vor fremtidige udenrigsøkonomiske orientering.

Med hensyn til dansk industris stilling i et vesteuropæisk frihandelsområde melder der sig naturligvis også adskillige problemer. Disse problemer knytter sig særlig til en sikring af, at fjernelsen af told og restriktioner i frihandelsområdet finder sted i en indbyrdes takt, som er acceptabel for et udpræget lavtarifland som Danmark, at unfair konkurrence i frihandelsområdet i form af kunstig eksportstøtte, dumping, dobbeltpriser og lignende midler forhindres, og at reglerne for kontrol med varers oprindelse ikke pålægger lavtariflandenes erhvervsliv unødige byrder. Regeringen vil i det fortsatte arbejde med frihandelsområdet virke herfor.

Den ærede ordfører for forespørgerne gjorde nogle bemærkninger og rettede nogle spørgsmål til mig i den forbindelse, idet han udtrykte bekymring for industriens stilling i tilfælde af en særlig hurtig liberalisering, en særlig hurtig ophævelse af de kvantitative restriktioner. Jeg forstår fuldt ud denne bekymring og skal være opmærksom på forholdet under forhandlingerne.

Som jeg her har gjort opmærksom på, må vor stilling være, at vi kræver en parallel afbygning af todsatserne og af de kvantitative restriktioner, og at denne afbygning sker på en sådan måde, at der tages særligt hensyn til Danmarks stilling som et udpræget lavtarifland.

Lad mig sige til slut, at Danmarks deltagelse i et vesteuropæisk fællesmarked vil åbne vældige fremtidsperspektiver. Det vil give nye muligheder, men også stille vort erhvervsliv og vor økonomi på en hård prøve, som vil kræve samarbejde fra alle sider.

Jeg håber med disse bemærkninger at have svaret på den stillede forespørgsel.

Ordføreren for forespørgerne (Ole Bjørn Kraft): Jeg takker de to højtærede ministre for deres besvarelse af den forespørgsel, som venstre og det konservative folkeparti har stillet, og vil gerne gøre nogle bemærkninger til sagen, således som den nu ligger belyst for os.

De to ministre har opfattet det fuldstændig rigtigt, når jeg, som de sagde,

[Ole Bjørn Kraft.]

i venlige bemærkninger kritiserede, at regeringen ikke på et tidligere tidspunkt havde givet en redegørelse her i tinget. Den højtærede stats- og udenrigsminister sagde, at det vel længe har været en akademisk diskussion. Ja, det er muligt, men også akademiske diskussioner har deres betydning, for at offentligheden kan få klarhed over, hvorledes stillingen er, og i hvilken retning udviklingslinjen går. Men når den højtærede økonomi- og arbejdsminister omtalte disse udvalgsreddegørelser, herunder endog tog den sidste redegørelse fra Nordisk Råds økonomiske udvalg med, er det måske urimeligt som et svar til det, jeg sagde, eftersom vi på det tidspunkt havde stillet vor forespørgsel, omend det vel var ganske naturligt for ministeren at føre sin redegørelse så langt frem, som hele sagen var kommet.

Men det, jeg interesserede mig for, og som jeg stadig står noget tvivlende over for selv efter ministerens svar, er, om det ikke havde været muligt for ministeren på et tidligere tidspunkt, inden de seks lande havde besluttet sig til at lukke andre lande ude, at give tinget en redegørelse, hvorved der kunne være åbnet mulighed for, at partierne og tinget havde taget stilling til den situation, som da forelå om de seks landes arbejde for toldunionen. Og mon det ikke hænger noget sammen med — det er ganske undskyldeligt, og jeg skal slet ikke gøre det til nogen stor sag i vor diskussion — at regeringen ikke har troet, det gik så hurtigt, at den er blevet lidt overrumplet ved den udvikling, der har fundet sted?

Økonomi- og arbejdsministeren sagde under åbningsdebatten her den 19. oktober i år (sp. 234):

„Medens dette nordiske arbejde har stået på, er tanken om et vesteuropæisk fællesmarked blevet rejst. Disse planer befinder sig i øjeblikket på et endnu mere forberedende stadium end de tilsvarende nordiske planer. Jeg tror at turde sige, at vi i det teknisk-økonomisk forberedende arbejde er længere fremme. Dermed være intet sagt om, hvorvidt det er de nordiske eller de vesteuropæiske planer der har størst chance for hurtigst

at opnå at få en positiv politisk beslutning bag sig.“

Den kendsgerning, at ministeren så sent som i oktober syntes at mene, at de nordiske eksperter var længere fremme end de europæiske eksperter, kunne dog tyde på, at ministeren tog situationen lidt med ro, selv om han tog et vist forbehold, for sandheden var jo, at på det tidspunkt forelå for det første Bruxellesrapporten med dens meget klare redegørelse for, hvorledes den europæiske toldunion skulle udvikles, og endvidere var man i færd med at lægge op til den traktat — forhandlingerne derom var allerede begyndt — som nu i denne eller næste måned vil blive underkrevet af de seks.

Men jeg vil egentlig gerne have lidt klaring på, om man kan opfatte den tilbageholdenhed, som jeg synes regeringen har vist, på den måde, at regeringen i det mindste indtil nu, således som situationen foreligger i dag, ikke har ønsket, at Danmark skulle søge optagelse i den europæiske toldunion, at med andre ord regeringen på et tidligere tidspunkt i realiteten har taget standpunkt mod toldunionen. Det kan vel diskuteres, det vil jeg slet ikke bestride, men hvis dette er grunden til, at man ikke har fået en redegørelse, synes jeg ikke, det er rigtigt.

Jeg vil gerne sige til den højtærede stats- og udenrigsminister, at han og jeg og tinget og regeringen må blive enige om terminologien, for ellers opstår der forvildelser. Den højtærede stats- og udenrigsminister talte på et vist tidspunkt om fællesmarkedet og sagde om dette: det er yderst vanskeligt for ikke at sige umuligt at medtage landbrugsvarer i fællesmarkedet. Der må ministeren have ment frihandelsområdet, for i fællesmarkedet, som altså svarer til udtrykket „toldunionen“, er landbrugsvarer principielt medtaget. Jeg forstod på denne udtalelse, at den højtærede stats- og udenrigsminister her talte om frihandelsområdet, og det er forvirrende, for selvfølgelig er frihandelsområdet også et fællesmarked, men vi har altså nu engang valgt disse to udtryk, for at vi kan være ganske klar over, hvad vi taler om.

Jeg er ganske enig med den højtærede stats- og udenrigsminister, når han er

[Ole Bjørn Kraft.]

skuffet over, at England har indtaget den meget afvisende holdning over for landbrugsvarer, som det har, men det er jo ikke første gang, vi har set, at hensynet til Commonwealth og præferencepolitikken har været helt afgørende og bestemmende. Vi har også siden krigen haft perioder, hvor det i sandhed har været ganske overordentlig vanskeligt for os at vinde den fornødne forståelse i England for den *do ut des* politik, der bør være mellem vor eksport af landbrugsprodukter og vor import af engelsk jern og stål og færdigvareprodukter. Her er der altså stadig vanskeligheder at overvinde.

Må jeg, da jeg nu er inde på dette emne, have lov til at spørge den højtærede økonomi- og arbejdsminister — det har jo været fremme i bladene, at ministeren vil aflægge et besøg i England inden forhandlingerne i ministerrådet i OEEC — om han ikke kan give en lidt nærmere redegørelse for, hvis han finder det rimeligt og berettiget, hvad der skal forhandles med Englands finansminister om, om det er selve spørgsmålet om landbrugsvarernes optagelse i frihandelsområdet, det drejer sig om, eller om ministeren også vil tage det spørgsmål op, hvorledes Englands stilling vil være til, at Danmark søger en særlig ordning med toldunionen for landbrugseksportens vedkommende. Jeg forstod på økonomiministeren, at han ikke afviste den tanke. Det svar, ministeren gav på det spørgsmål, jeg har stillet, forekom mig at være af en sådan karakter, at mellem de mange planer, regeringen må have på indeværende tidspunkt, indgår, at Danmark kan tænkes at ville søge en særordning for Danmarks tilslutning til unionen, således at den altså begrænses til landbrugssektoren. Det vil være en meget vanskelig opgave at løse, og jeg ved ikke, hvor megen udsigt der er til det, men jeg er enig i, at alting må forsøges — det er ulykken, at vi ikke hidtil har haft styrke til at gøre vore interesser stærkere gældende — og hvad enten vi ser på toldunionen eller frihandelsområdet, befinder den danske landbrugseksport sig i dette øjeblik i den allerstørste fare, og hele regeringens vilje, økonomiske kunnen og forhandlingsevne må sandelig sættes ind på dette område.

Derefter vendte stats- og udenrigsministeren sig til spørgsmålet om toldunionen, som jeg forstår regeringen ser mere skeptisk på end på frihandelsområdet, ikke blot fordi den for øjeblikket er lukket, men i virkeligheden også, forstår jeg, af principielle grunde. Her er det ganske interessant at se en rapport, som har foreligget for Europarådet, der jo gentagne gange har drøftet disse spørgsmål, og hvori man giver en oversigt over de skandinaviske landes indbyrdes stilling over for toldunionen. Det hedder i denne rapport, at en oversigt over de skandinaviske landes indbyrdes handel med Storbritannien og de seks kontinentalmagter giver et interessant billede. Som en helhed er de seks i hvert tilfælde på import-siden af langt større betydning som forsyningslande end England, i virkeligheden end hele sterlingområdet. På eksportsiden har de seks i fortiden været et betydelig større marked for Sverige end England og hele sterlingområdet. Kun Danmark sender mere af sin produktion til England end til de seks. Så fortsætter rapporten: men der er ingen grund til at antage, at Danmark, hvis det slutter sig til fællesmarkedet — altså toldunionen — skulle lide tab, selv om England skulle stå udenfor, og heller ikke den danske eksport til England skulle gå mere tilbage, end eksporten til fællesmarkedet ville vokse. Det vil være tvivlsomt, om det overhovedet ville komme til at lide tab.

Videre hedder det i rapporten: men mere spændende end hvad der vil ske, hvis de skandinaviske lande slutter sig til fællesmarkedet, er det, hvad der vil ske, hvis de ikke gør det. Danmark har allerede oplevet en betydelig nedgang af sin eksport til Belgien som et resultat af Beneluxfællesmarkedet, skønt det stadig på mange områder er begrænset på landbrugsproduktionens område. Men Hollands, Frankrigs og de overseiske besiddelsers samlede konkurrence på det tyske og belgiske marked, når det ikke længere bindes af toldtariffer og kvantitative restriktioner, vil blive meget alvorlig for Danmark, medmindre Danmark også tilslutter sig fællesmarkedet.

Man går videre i rapporten og siger, at hvis Danmark ikke vil dét, er spørgsmålet om frihandelsområdet åbent for Danmark. Man understreger, at

[Ole Bjørn Kraft.]

„der naturligvis vil blive vanskeligheder for visse sider af dansk industri, hvis toldbarrieren og kvantitative restriktioner over for importen til Danmark skulle falde pludselig på én gang“, men man påpeger, at det er et led i de forslag, der her er udarbejdet. Der skal oprettes et investeringsfond, et kreditfond, som skal kunne komme de svagere lande til hjælp.

Jeg har gerne villet have dette med ind i billedet, så man kan se, hvordan Europarådets økonomiske eksperter, det økonomiske udvalg i Europarådet, har set på disse spørgsmål. Jeg er enig med den højtærede stats- og udenrigsminister i, at Danmark ikke vil kunne bevare sin stilling som lavtariffand under den udvikling, der vil komme, hvis vi tilslutter os toldunionen.

Den højtærede stats- og udenrigsminister tilføjede, at så vil vi heller ikke kunne deltage i det nordiske fællesmarked. Her vil jeg dog gerne sige, at vi kan da heller ikke deltage i det nordiske fællesmarked, hvis Norge og Sverige ikke går med i frihandelsområdet. Har jeg ikke ret i den betragtning, at hvis vi skal med i frihandelsområdet, skal også Norge og Sverige med, hvis der skal være en mulighed for nordisk fællesmarked? Det burde den højtærede stats- og udenrigsminister have nævnt, for der er jo i og for sig ikke nogen forskellig stilling til stede her.

Jeg vil bede den af ministrene, der føler sig kaldet dertil, svare på det spørgsmål, jeg stillede om, hvordan de i det hele taget ser på drøftelserne om det nordiske fællesmarked nu i lys af den europæiske fællesudvikling. Det blev der ikke givet noget svar på, og jeg tror, det vil være nyttigt for os under de videre forhandlinger og drøftelserne i Helsingfors at have overvejet også dette.

Den højtærede økonomiminister gik i sin redegørelse ud fra en betragtning, som lå meget tæt ved de synspunkter, jeg har gjort gældende. Jeg forstod da også, at regeringen — og det er jeg kun tilfreds med — er ganske klar over, at stå udenfor kan vi ikke. Vi vil heller ikke kunne nøjes med det nordiske fællesmarked efter den udvikling, der har fundet sted. Jeg synes, at således som oplysningerne foreligger for os i øjeblikket, må vi søge at stå frit over for de muligheder, der foreligger, men med det positive sigte at søge

at få Norden som en helhed med ind i arbejdet. Det kan godt være, at det bliver lettere at få både Norge og Sverige med til det europæiske økonomiske samarbejde, end det hidtil har været at få i det mindste Norge med til det nordiske fællesmarked. Der har været en ikke mindre end 9 timers debat i det norske storting for ganske nylig, som i høj grad gav udtryk for, at modstanden mod det nordiske fællesmarked ikke er svækket i Norge, men at man er begyndt at vende sit blik andre steder hen.

Jeg er glad for det svar, økonomiministeren gav på mine bemærkninger om de vanskeligheder, som kan opstå for Danmark, hvis vore restriktioner og toldtariffer skal fjernes over en periode, i hvilken de andre står med deres høje toldbeskyttelse og stærkere restriktioner i det hele og først afvikler dem langsomt, medens vi står med vore lave toldtariffer og måske procentvis skal afvikle i samme tempo som de andre. Det vil i en lang periode udsætte Danmark for en meget, meget hård konkurrence, og derfor er jeg glad for, at ministeren deler dette mit synspunkt og i de forhandlinger, der skal føres, vil sætte alt ind på at få en løsning, der ikke stiller os for ugunstigt. Jeg tror, at det vil være et meget væsentligt punkt i de kommende forhandlinger, men ministeren er formentlig ikke i tvivl om, at han her vil komme til at møde store vanskeligheder.

Jeg er enig i den betragtning, at frihandelsområdets skabelse, altså afviklingen, må finde sted i et tempo, der svarer til toldunionens fremvækst, således at, hvis det bliver beslutningen, at vi skal deltage i frihandelsområdet, dette bliver færdigudviklet eller sammensmeltet med toldunionen på samme tidspunkt.

Den forhandling, som nu skal finde sted i OEEC, er en meget alvorlig forhandling for Danmark. Jeg forstår, at det er regeringens positive og klare opfattelse, at Danmark ikke vil give tilslutning til en beslutning i OEEC, hvis der ved udarbejdelsen af den traktat, som jeg formoder arbejdsudvalget nu vil få til opgave at udarbejde, på forhånd er truffet den bestemmelse, at landbrugsvarer ikke skal med. Jeg mener, at her må Danmark optræde med stor fasthed. Jeg er klar over, at vi måske ikke helt kan få det således, som vi

[Ole Bjørn Kraft.]

ønsker det, men der må findes en vej. Vi kan ikke acceptere det, som i øjeblikket synes at være det engelske standpunkt, at man principielt ved drøftelserne i Paris i de kommende dage ikke vil have landbrugsvarer med — altså landbrugsvarer i betydningen mad til mennesker og dyr — men vi må få anlagt en fremskridtslinje, som ministeren udtalte, hvor landbruget får en så gunstig stilling som muligt. Det må også være muligt at finde støtte i andre lande, hvis man optræder med tilstrækkelig fasthed på dette område. Jeg kan måske spørge ministeren, om det er hensigten under forhandlingerne i England på forhånd at gøre dette klart for England eller søge at få England til at forstå, hvor alvorlig hele den stilling er.

Jeg skal på nuværende tidspunkt indskrænke mig til det, jeg her har sagt. På forespørgernes vegne kan jeg udtale, at vi har været glade for at få lejlighed til at føre denne debat, at vi stærkt understreger den positive indstilling over for det europæiske samarbejde, og at vi lægger afgørende vægt på, at Danmark vælger den ordning, der giver det danske landbrug de vilkår, som er så afgørende nødvendige for det danske samfunds videre økonomiske udvikling.

Per Hækkerup: Også jeg vil takke de to højtærede ministre for de redegørelser, vi har fået vedrørende de to planer vedrørende en eller anden form for et vesteuropæisk fællesmarked, og for den positive forhåndstilkendegivelse af sympati over for sådanne planer.

Socialdemokratiet ser med interesse og tilfredshed på iværksættelsen af internationalt samarbejde. Vi har alle dage været indstillet på det, også på tidspunkter, da der i andre partier var en noget større tilbageholdenhed over for forskellige former derfor. Vi har da også med oprigtig vilje og ofte med begejstring som parti taget del i internationalt samarbejde og her medvirket til, at Danmark deltog på de forskellige

niveauer, hvor det kunne etableres. Det gælder universelt gennem De Forenede Nationer og de dertil knyttede særorganisationer, det gælder over for organisationer uden tilknytning til FN som f. eks. GATT, det gælder på regionale og europæiske områder, med hensyn til NATO og med hensyn til de forskellige europæiske organisationer som EPU, OECC, Europaradet o. s. v.

Vi har på den anden side også været enige med andre partier i ikke at deltage i f. eks. kul- og stålunionen og den vesteuropæiske forsvarsunion. Vi har på det nordiske plan med megen iver deltaget i udformningen af samarbejdet; det gælder ikke mindst på de økonomiske områder, vi i dag beskæftiger os med. Vi har forståelsen af, at internationalt samarbejde — og ganske særlig på det økonomiske område — bliver mere og mere påkrævet. Den tekniske udvikling har medført, at stordrift i stadig større udstrækning gør sig gældende. De økonomiske enheder vokser; det gælder både for så vidt angår produktionen og for så vidt angår de tekniske og merkantile muligheder for markedets omfatning. Det er ensbetydende med, at nationalitetsstatens ramme som ramme for økonomiske enheder i stor udstrækning er blevet sprængt, således at kun de allerstørste stater som f. eks. USA og Sovjetunionen kan siges at være nogenlunde økonomisk uafhængige af omverdenen. Denne udvikling hen imod større økonomiske enheder har særlig berørt Europa, der er splittet i så mange små nationalitetsstater. Derfor er der et større behov for økonomisk samarbejde mellem europæiske lande indbyrdes, end der måske er mellem lande i andre verdensdele. Vi må også fastslå, at på trods af, at der i årene efter krigen er sket en ret anelig økonomisk ekspansion i Vesteuropa, er Europas økonomiske stilling alligevel relativt set gået tilbage, d. v. s. jævnført med andre verdensdeles produktion og andre verdensdeles andel af verdenshandelen. Det er allerede blevet belyst tal-mæssigt af den ærede ordfører for fore-

[Per Hækkerup.]

spørgerne, og jeg skal ikke gentage det, men kun understrege, at vi er opmærksom på denne udvikling. Vi er da også på forhånd positivt indstillet over for forsøg på at komme ud af denne relative tilbagegangssituation for den gamle verdensdel.

Bedømmelsen af de forslag og planer, som nu er lagt frem, må bero på, om de er egnede til at fyldestgøre deres formål, d. v. s. om toldunionen eller frihandelsområdet set fra et helhedssynspunkt er egnet til at forbedre Europas økonomiske situation; specielt må vi i vor bedømmelse naturligvis gå ud fra vort eget lands og vor egen befolknings interesse i oprettelsen af sådanne samarbejdsformer.

Det generelle skøn over, hvorvidt et fællesmarked, enten i form af en toldunion eller i form af et frihandelsområde, kan muliggøre en forstærket økonomisk ekspansion til gavn for Europa som helhed, gælder dermed også for os. Hvad det specielle skøn angår, d. v. s. spørgsmålet om vort lands og vor befolknings interesse i at deltage i et sådant samarbejde, mener jeg, der er to delvis forskellige udgangspunkter for en sådan bedømmelse.

Vi må, når vi skal overveje vor sympati eller ikke-sympati over for sådanne planer, veje de fordele og de ulemper, der for os måtte være forbundet med dannelsen af et fællesmarked, d. v. s. vi må overveje, hvilke fordele og ulemper der er forbundet med oprettelsen af fællesmarkedet under forudsætning af, at vi medvirker i det. Et andet spørgsmål er, hvilke fordele og ulemper der er forbundet med oprettelsen af et sådant marked, uanset om vi deltager i det eller ej, d. v. s. om vi skal deltage i et fællesmarked, som under alle omstændigheder bliver oprettet. Ser vi på OEEC-området, de 17 europæiske lande, som dér samarbejder, gælder det, at ca. $\frac{4}{5}$ af vor eksport søger afsætning i disse lande, og vender vi os til importsiden, gælder det, at ca. $\frac{3}{4}$ af den varemængde, vi indfører, kommer fra OEEC-området. Vender vi os derimod til de seks lande, der er tale om i forbindelse med toldunionen, vil vi se, at til de seks går kun ca. $\frac{1}{4}$ af vor eksport, og fra de seks kommer kun ca. $\frac{1}{3}$ af vor import; dog har,

så vidt man kan skønne, begge brøker en stigende tendens.

Vi står altså over for to forskellige planer; om dem begge gælder det, at deres virkeliggørelse kun i ringe udstrækning vil være afhængig af, om vi tilslutter os dem eller ej. Derfor må et realistisk udgangspunkt for vore overvejelser blive: opvejer fordele og ulemper ved vor tilslutning den risiko og de fordele, der måtte være ved at stå udenfor? Vi må da først se på planerne om oprettelsen af en toldunion mellem disse seks lande, således som disse planer kendes på nuværende tidspunkt, og dér vil jeg gerne understrege, at selv om vi har fået en fyldig redegørelse her i dag, er der stadig uløste spørgsmål tilbage i forbindelse med de seks' endelige udformning af planerne, og at selv om man bliver enig om traktatudkastet, kan planerne undergå ændringer under deres videre gang til parlamenterne og til GATT. Vi har erfaringer for, at forslag om så intime sammenslutninger kan få en besværlig gang gennem parlamenterne. Vi må konstatere, at planen om toldunionen mellem de seks imødekommer et af de krav, som vi til stadighed har rejst i det internationale europæiske samarbejde, nemlig dette, at den såkaldte liberalisering ikke fortsat må have den ensidige tendens, at den kun gælder en afvikling af de kvantitative importrestriktioner, men må suppleres, således at der også sker en nedsættelse af toldsatserne. Fordelene ved en eventuel tilslutning fra Danmark til en sådan snæver økonomisk toldunion, eller union i det hele taget, kan opsummeres i forskellige punkter.

For det første er det givet, at hvis dannelsen af en toldunion fører til det generelle resultat, man venter, nemlig en forstærket økonomisk ekspansion i Europa, vil dette naturligvis også komme os til gavn i form af bedre afsætningsmuligheder for vor produktion og det i større udstrækning, hvis vi er med i unionen, end hvis vi er udenfor.

For det andet gælder det, at da vore toldsatser er de laveste i Europa, så er den beskyttelse, vi hidtil har haft, følgelig også ringere i samhandelen med andre lande end den, lande med større toldsatser har haft, og derfor vil også de relative fordele ved, at toldsatserne afvikles, formentlig blive større for os, end de vil blive for de lande, der har

[Per Hækkerup.]

en større toldbeskyttelse på nuværende tidspunkt. Deroverfor står dog spørgsmålet om de større landes større effektivitet i kraft af, at de bedre har været i stand til på grundlag af et større hjemmemarked at have en mere slagkraftig industri. Denne fordel burde gælde ikke blot for industrien, men også for landbruget og fiskeriet, men så vidt vi har kunnet få oplysning om toldunionsplanerne, er de sådan udformet, at selv om landbrug og fiskeri principielt er med under dem, så synes den frigørelse af handelen med landbrugs- og fiskeriprodukter, der er tale om, at være temmelig begrænset. Det gælder først og fremmest i den 12-15-årige overgangsperiode, men der synes heller ikke at være garantier for, at der, efter at planen er trådt i kraft i fuldt omfang, virkelig bliver tale om en effektiv frigørelse af handelen med landbrugsvarer og fiskeriprodukter. Dette bør efter min opfattelse huskes, når man foretager en vurdering af toldunion kontra frihandelsområde.

Jeg vil her nævne, at der er tale om en overgangsperiode, hvor vi skal tilpasse os, og hvor der desuden er foreslået fremgangsmåder til lempelse af overgangsvanskelighederne. Man må gå ud fra, at i sådanne foranstaltninger vil vi også blive delagtige. Det gælder vel især for industrien. Over for fordelene står visse ulemper, først og fremmest den besværlige omstillingsproces for vor industri, som formentlig ikke kan undgå også at føre til overgangsarbejdsløshed inden for de områder, hvor vi konkurrencemæssigt vil blive dårligst stillet.

Derudover betyder toldunionen fælles toldsætter udadtil, og det kan ikke undgå at medføre, da vi kommer ind i et område, hvor toldsætterne er højere end vore, at vi kommer til at hæve vore toldsætter, selv om området ikke bliver højprotektionistisk. Det vil nødvendigvis påvirke formen og vilkårene for vor udenrigshandel med den del af verden, der ligger uden for toldunionen. Det kan i givet fald have virkning på vor eksport til disse områder.

Endvidere vil jeg understrege den uklarhed, der hersker om, i hvilken udstrækning toldunionen bliver indgangen til en egentlig økonomisk union og konsekvenserne deraf for den økonomiske politik og de økonomi-

ske vilkår, i hvilken udstrækning fælles arbejdsmarked og fælles kapitalmarked o. s. v. bliver virkeliggjort, i hvilken udstrækning der skal ske en tilpasning af de sociale niveauer o. s. v.

Det er ikke tilstrækkeligt, at man i spørgsmålet om at afvikle forhindringerne for den mellemstatlige handel interesserer sig for de direkte importreguleringers og toldbeskyttelsens afvikling. Der melder sig andre hindringer, som allerede har været omtalt i dag. Der er spørgsmålet om stats-subsidier, der er spørgsmålet om diskriminerende afgifter, som er systemer, der i vid udstrækning anvendes i de europæiske lande, derunder også i de lande, der er medlemmer af de seks' sammenslutning eller agter at blive det.

Jeg vil pege på spørgsmålet om monopoler og karteller. Hvis vi får importrestriktionerne og toldsætterne væk, kan det betyde, at internationale monopoler og karteller får et betydelig større magtområde, en betydelig større effektivitet; derfor vil det være nødvendigt, at der som led i sådanne planer gennemføres en lovgivning til bekæmpelse af monopoler og karteller. Her synes det mig, at de hidtidige planer for toldunionen er noget lemfældige og uklare.

Videre vil jeg gerne understrege, at et af de uafgjorte spørgsmål er spørgsmålet om, i hvilken udstrækning, man skal deltage i kapitalplacering i det franske koloniområde i Afrika. Det er, så vidt jeg ved, det, der indtil dato har voldt den største vanskelighed i forhandlingerne mellem de seks, og spørgsmålet er endnu ikke afklaret.

Endelig har det været anført — og det vil jeg også understrege — at vor tilslutning til de seks landes toldunion ville betyde, at planerne om en nordisk toldunion ville falde bort.

Vender vi os derefter fra toldunionsplanerne til planerne om et frihandelsområde og begynder med fordelene, synes disse at være de samme som ved vor eventuelle tilslutning til toldunionen — dog kun i fuldt omfang for så vidt angår industrien. Jeg har nævnt det som min opfattelse, at efter de planer, vi hidtil har kendt, er forskellen ikke så stor for landbrugets vedkommende, som man umiddelbart kunne være tilbøjelig til at tro, så længe man taler om, at det kun skal være en principiel beslutning: med

[Per Hækkerup.]

eller ikke med. Det afgørende er vilkårene for deltagelse. Toldunion og frihandelsområde hænger jo i planernes udformning sammen, men jeg vil dog gerne understrege, at hvis resultatet af forhandlingerne bliver, at vi kun får en toldunion imellem de seks og ikke et frihandelsområde, kan dette betyde en ny uheldig spaltning af et Europa, der i forvejen er spaltet lodret, og i så fald er det et spørgsmål, om det er nogen særlig stor gevinst i økonomisk eller politisk henseende.

Ulemperne ved vor deltagelse i frihandelsområdet synes også at være mindre, bortset fra spørgsmålet om landbruget. Vi beholder for det første vore specielle toldsatser over for ikke-medlemslande og undgår derved de forskydninger i importen, som en voldsom regulering i vort toldniveau ville betyde over for de lande, der er udenfor. For det andet gælder det, at den tendens til en fælles økonomisk politik, som også må ligge i frihandelsområdet, i hvert fald for nærværende synes at have betydelig mindre konsekvenser; end hvor det drejer sig om den snævre økonomiske sammenlutning i en toldunion. Dette problem vil formentlig i høj grad indgå i de overvejelser, der skal finde sted i ministerkomiteen i OEEC.

For det tredje er der spørgsmålet om landbruget; her skal jeg kun understrege, at vi i socialdemokratiet helt og fuldt deler de synspunkter, som både har fundet udtryk fra den høje regerings side og hos den ærede ordfører for forespørgerne. Det må være en helt selvfølgelig og naturlig ting, at vi fra dansk side gør alt, hvad vi kan for under de kommende forhandlinger i Paris at varetage dansk landbrugseksports interesser. Derfor hilser vi med glæde, at regeringen har taget initiativet til at sende økonomi- og arbejdsministeren til London forud for forhandlingerne i Paris. Det kan da kun forøge vore muligheder for at trænge igennem med vore synspunkter på landbrugets område.

For det fjerde vil jeg understrege, at vor deltagelse i frihandelsområdet vil betyde; at en nordisk toldunion fortsat er mulig; en nordisk toldunion vil kunne indpasses i frihandelsområdet. Jeg forstår ikke helt den betragtning, det ærede medlem hr.

Ole Bjørn Kraft gjorde gældende: at et frihandelsområde skulle udelukke en nordisk toldunion, hvis Sverige og Norge ikke gik med ind i frihandelsområdet. Thi en nordisk toldunion vil blot sige, at i stedet for at vore toldsatser udsigt til ændrer sig fra at være 3 pct. eller 4 pct. i gennemsnit for varernes importværdi, ryger de i forhold til Sverige og Norge ned på nul, når en nordisk toldunion er fuldt og helt gennemført; og hvad enten toldsatserne er 4 eller 0, har vi i henhold til forudsætningerne for frihandelsområdet lov til at opretholde vore specielle toldsatser over for lande, der ikke er medlemmer af frihandelsområdet. Derfor kan der, selv om Sverige og Norge ikke går med i frihandelsområdet, alligevel etableres en nordisk toldunion, som opfylder de forudsætninger, der hidtil har været gældende for frihandelsområdet.

Ud over disse økonomiske betragtninger vedrørende de to udkast vil jeg gerne sige, at det er klart, at Danmarks deltagelse i et snævert økonomisk samarbejde, hvad enten det bliver den lidt løse karakter i frihandelsområdet eller den mere intime karakter i en toldunion, naturligvis ikke kan undgå at komme til at påvirke vor politik i øvrigt. Det gælder i høj grad i tilfælde af en toldunion, hvor de fælles organer, som man agter at oprette, og som i et vist omfang skal have overstatslig myndighed, ikke kan undgå på en række områder at komme til at påvirke den almindelige udformning af vor politik, og det gælder naturligvis også — omend i mindre udstrækning — for frihandelsområdet. Jeg tror dog, at de fleste ud fra et almindeligt politisk synspunkt helst ser os anbragt i et europæisk fællesskab, der både omfatter England og de skandinaviske lande.

Konklusionen af de bemærkninger, jeg her har gjort, må da blive, at dersom de foreliggende planer virkeliggøres, er Danmark både ud fra et videregående synspunkt og ud fra den snævrere betragtningsmåde tilsyneladende bedre tjent med at være indenfor end udenfor. Men planerne er ikke endeligt udformet, de har endnu en lang vej at gå, inden de finder deres endelige form, og på denne vej kan de undergå forandringer, som vi må tillægge afgørende vægt. Vore særlige vanskeligheder ligger med hensyn til begge planer i

[Per Hækkerup.]

den særbehandling, der bliver landbruget og fiskeriet til del, og som for frihandelsområdet synes at være mere kategoriske end for toldunionen. Vor givne interesse må være — dette må alle partier kunne enes om — at udvirke en gunstigere stilling for landbrug og fiskeri.

Det er gentagne gange understreget — og også jeg vil gerne understrege dette — at vi imidlertid ikke i dag står over for at skulle tage stilling til et eventuelt medlemskab. Vi er ikke inviteret til deltagelse i toldunionen, og fra OEECs side foreligger der, foreløbig udarbejdet af et arbejdsudvalg, kun en rapport, som viser, at det er teknisk muligt at forene en toldunion, omfattende de seks, med et frihandelsområde, omfattende samtlige medlemsstater i OEEC. Før en rapport med forslag om oprettelse af en traktat vedrørende frihandelsområdet foreligger, kommer der ikke for os til at foreligge et spørgsmål om at tage endelig stilling til vort medlemskab.

I næste uge holdes der, som nævnt, i OEECs ministerkomité et møde, hvor man skal drøfte den nævnte rapport og det videre arbejde med frihandelsplanerne. Der vil naturligvis Danmarks repræsentant forelægge de danske synspunkter. Jeg er sikker på, at han vil gøre det med samme elegance, initiativ og energi som altid, og jeg er glad ved at vide, at det vil ske ud fra en positiv forhåndsindstilling.

Mit parti vil med interesse afvente resultaterne af de videre forhandlinger.

Jørgen Gram: Det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft har på forespørgernes vegne begrundet forespørgslen; vi har nu fået indgående og udførlige svar fra de to højtærede ministre, og også jeg takker på mit partis vegne for disse svar og for den i sin helhed meget positive indstilling, der går gennem svarene.

Begge de to højtærede ministre bestræbte sig på at fastslå, at der ikke var forsømt noget i retning af at holde offentligheden og det høje ting orienteret om sagernes forløb. Ja, det er jo en skønssag; men hvis vi spurgte det høje tings medlemmer i almindelighed og offentligheden, om man nu egentlig er klar over alt, hvad der er sket i forbindelse med disse betydningsfulde spørgsmål,

tror jeg nok, de fleste ville svare: nej, os kommer det i og for sig bag på; vi ved ikke rigtig besked med, hvordan det hele ligger. Dette behøver for så vidt ikke at være regeringens eller de højtærede ministres skyld, men alligevel — når det drejer sig om så vigtige ting som i dette tilfælde, kan der næsten ikke være for nær, for intim en forbindelse med specielt denne høje lovgivende forsamling, som jo skal være med til at træffe afgørelsen.

Den højtærede økonomi- og arbejdsminister — for den sags skyld også den højtærede statsminister — nævnte, at der siden krigen har været stærke bestræbelser i gang for en samling af Vesteuropa på mange betydningsfulde områder, og den højtærede minister omtalte bl. a. Den europæiske Kul- og Stålungion. Vi ser altså, at der dog er ét område på det økonomiske felt, hvor disse bestræbelser er blevet til virkelighed, og hvor vi har haft tilbud om at være med som forbrugerland. Men vi undslog os, står altså udenfor. Det kunne være interessant, hvis en af de højtærede ministre under denne debat kunne og ville — man kan i og for sig ikke forlange det — lade os høre et par ord om, hvorvidt han finder det rigtigt, at vi undslog os for medlemskab af dette organ, som jo nu har virket i adskillige år.

I øvrigt kan jeg ikke undlade at komme med et hjertesuk. Jeg synes — som jeg lige har berørt — at det høje ting, stående over for de mange store nydannelser, som den højtærede minister nævnte, knap nok i den fremadskridende udviklings mange forskellige faser er taget tilstrækkeligt med på råd, når virkelige afgørelser skulle træffes om Danmarks stilling, afgørelser, der selvsagt er af allerstørste betydning for vort land.

Grundtanken i bestræbelserne for en samling af Vesteuropa har jo været fællesskabet, dette, at man koordinerede de forskellige landes evner i produktionen og afsætningen, således at Vesteuropa kom til at stå stærkere, som en mere eller mindre samlet enhed, over for både de stærke kræfter i øst og de oversøiske lande mod vest. Det har her været et mægtigt handicap, at der jævnsides med bestræbelserne for liberalisering og frigørelse af handelssamkvemmet har været en modgående retning, som specielt er kommet til at gå imod danske

[Jørgen Gram.]

interesser, nemlig den, at de enkelte lande med hensyn til landbruget har haft mest lyst til at isolere sig, endda i højere grad end før. Man har ønsket at beskytte eget landbrug og pålægge landbrugsvarer udefra en efter de enkelte landes forhold afpasset toldsats, afgifter, kontingentering eller/og give direkte tilskud til egen produktion — alt sammen forholdsregler, der næsten udelukkende har vendt sig mod danske interesser. I de sidste åringer synes denne beskyttelse af de enkelte landes landbrug at være ved at blive et fast led i de fleste landes økonomiske politik. Ikke blot er denne beskyttelse nu blevet af større omfang, men — hvad værre er — den er blevet mere vilkårlig og uberegnelig, i det mindste for os. Denne isolationspolitik fra de enkelte landes side er sket, samtidig med at der har været en vægnende erkendelse i de europæiske lande af, at det enkelte land hverken kan eller bør stå alene. Jeg ønsker her udtrykkeligt at nævne, at også det ellers på frihandel baserede England har været med i førnævnte udvikling. Dette er sket til trods for, at alle lande indrømmer, at kun ved en udvidet vareudveksling ud over grænserne er det muligt at højne de enkelte landes levestandard.

Fra Centraleuropa, med udgangspunkt hos den tidligere franske statsminister Schuman og med den verdenskendte belgiske statsmand Spaak som en af foregangsmandene, udgik nøjere udformede planer om en samling af kræfterne i Europa for europæiske interesser. Planerne spændte over forsvarsfællesskab, kul- og stålunion, erhvervsøkonomisk samvirke, ikke mindst med landbruget, og et snævrere økonomisk samvirke, så grænserne på alle områder blev mere udviskede og lettere overstigelige. Målet var en styrkelse af Europa over for både øst og vest, og hvad specielt landbruget angår, var målet også her en enhed efter en overgangstid; man skulle ikke modvirke hinanden, men gennem fælles rådslagning sikre afsætning af de forskellige landbrugsprodukter og sikre en rimelig pris, som landbruget kunne være tjent med; man ville gennem en forhøjet produktivitet og produktion være med til at hæve den sociale levestandard og derfor ikke gå forbrugerne for nær — alt sammen ting, vi kunne tilslutte

os — kort sagt, gennem en overgangstid nå frem til et fælles marked.

Det var det såkaldte Lille Europa, der førte an i disse bestræbelser. Der har været ført en række forhandlinger og holdt flere konferencer i denne forbindelse, idet adgangen til at være med i sammenslutningen stod åben for alle vesteuropæiske lande.

Danmark har fra første færd, som det i øvrigt også er blevet nævnt af de højtærede ministre, været med i drøftelserne, og fremtrædende fortalere for denne tanke både fra Holland, Tyskland og Frankrig har gentagne gange været her i landet for at bevæge Danmark til at melde sig som aktiv deltager. Ved konferencer om spørgsmålet i marts 1952 og det påfølgende år, 1953, har såvel landbrugsminister Sønderup som fiskeriminister Réé, der det sidste år repræsenterede Danmark, erklæret, at vi havde absolut interesse i at gå positivt ind for arbejdet med en integration af landbruget og med at få landbrugsmarkederne organiseret, og det danske landbrug har da også fra første færd erklæret sig positivt for tanken og stærkt advaret imod, at man kom til at stå uden for eventuelle andre landes sammenslutninger.

Men når disse planer, der kan betegnes under fællesnavnet „Den grønne Plan“, alligevel dengang ligesom kom til at stå i stampe, var det, fordi England — jeg kunne måske tage Norge og Sverige med — ikke ville være med som aktive deltagere, men kun ville stå som observatører, for Englands vedkommende på grund af dets tilknytning til Commonwealth-landene. Det er min opfattelse, at denne engelske stilling var årsagen til, at andre, deriblandt Danmark, ikke meldte sig straks som aktive deltagere med de seks. En anstødssten var det vel også, bl. a. for Danmark, at der gaves udtryk for, at man ved en sammenslutning med de seks måtte afgive en del af sin suverænitæt til en såkaldt overstatlig myndighed, og her var Danmark meget ømtålig. Hvis man i stedet for overstatlig myndighed havde brugt udtrykket mellemfolkeligt råd, havde det straks lydt mindre afskrækkende. Det er min mening, at Danmark i forvejen i produktionsmæssig henseende ikke er suverænt eller helt sin egen herre, kan man sige, men er direkte af-

[Jørgen Gram.]

hængig af afsætningsvilkårene ude omkring og tvinges til at tage hensyn til disse mere end noget andet land.

Da det i 1954 blev besluttet, med England som en stærk fortaler, at tanken om en sammenslutning ikke skulle føres videre som en speciel opgave, men overføres til OEEC, hvor England havde en meget betydelig indflydelse, da var det, de seks brød ud og erklærede: vi vil fortsætte med tanken om et nærmere økonomisk samvirke, eventuelt skabe en union. På dette tidspunkt forsøgte Danmark efter min mening at gå med de seks som aktiv deltager i bestræbelserne, og medens England, der dog havde de største betænkeligheder vedrørende realisationen af planerne, så vidt det er mig bekendt, fortsat beholdt en observatør ved alle de seks landes intimeste rådslagninger og som observatør endog tog ret livlig del i forhandlingerne, så har Danmark ikke gjort det samme; det er, så vidt jeg ved, først for ganske nylig, at de seks har bedt sig fritaget for at have denne engelske observatør til at overvære deres intimeste rådslagninger.

Der er intet land i Europa, hvis livsinteresser berøres stærkere af alle disse påtænkte nydannelser end Danmark, fordi vi er så afhængige af vor landbrugseksport. Det havde da været naturligt, om vi fra første færd havde taget positiv stilling, med aktiv indtræden, til indbydelsen om at være med til sammen med de seks at lægge rammerne og fylde disse ud. Derigennem ville vi have haft den største mulighed for på ethvert tidspunkt at fremføre vore interesser for de andre, til at forstå dem og til forhåbentlig at indføre vore interesser under de kommende aftaler. Men vi gled altså ud, og når det nu oplyses, at det er lige på trapperne til, at vi står over for en snæver økonomisk sammenslutning mellem de seks om gradvis toldunion, om frihandel inden for området, så er det et naturligt spørgsmål: hvordan vil i så fald vor stilling blive, når vi står udenfor? Ja, det fremgik allerede af redegørelsen fra den højtærede økonomi- og arbejdsminister, at vi kan komme til at stå over for ubehagelige handelsbetingelser fra første færd, når vi er uden for denne sammenslutning. Jeg kunne

have lyst til her at spørge, hvad regeringen direkte har til hensigt at foretage sig af effektiv art for at rette fejlen op og få vore interesser virkelig varetaget.

Sagen er jo den, at Danmark er det største landbrugseksporterende land i Europa og står som nr. 3 af eksporterende lande i hele verden. Danmark har nogle og tres procent af sine eksportindtægter fra landbruget, og jeg kan ikke se, at der i en overskuelig fremtid kan skaffes det danske samfund erstatning, hvis landbrugseksporten skulle svigte.

Udviklingen har været den, at medens England så sent som i 1949 aftog 56 pct. af hele vor landbrugseksport, så var denne eksport i 1956 gået ned til 50 pct. Alene i løbet af de to sidste år er England ikke mindst på grund af eller måske særlig på grund af eller udelukkende på grund af sin landbrugspolitik med hensyn til æg gledet helt ud som aftager af denne vare her fra Danmark. Medens England efter krigen, ja, indtil for 2-3 år siden, åftog over 75 pct. af hele vor ægekseport, i 1954 således for 283 mill. kr., aftager England nu ingenting; ja, ikke nok med det, men nu påbegynder man en større eksport. De seks lande derimod, der nu er ved at danne en snæver union for sig, aftog i 1949 21 pct. af vor landbrugsproduktion, men har i 1956 været helt oppe på 34 pct., således at der altså i løbet af de få år er sket en stigning på mellem 50 og 60 pct.

Danmark er tyndt befolket i forhold til andre vesteuropæiske lande; vi har 1,4 indbygger pr. ha landbrugsareal mod 3,6 i Vesttyskland og i England og 5 i Belgien. Da Danmark også har en stor produktion pr. hektar, har vi i Danmark et større overskud af landbrugsvarer, medens de andre lande med deres befolkningstæthed og stærkere industrialisering får et større overskud af industrivarer, som de må have afsætning for. Danmarks store landbrugsproduktion skyldes ikke som ofte antaget en særlig stor indførsel af korn, idet vi kun indfører ca. 200 kg udefra pr. ha landbrugsareal. England er verdens største importør både af korn og husdyrprodukter, til trods for at dette land til kunstig forøgelse af sin egen produktion årligt giver et kontant tilskud til egne landbrugere, der er lige så stort som værdien af hele Danmarks årlige landbrugseksport

[Jørgen Gram.]

til England. England plus de seks lande køber hele 85 pct. af vor landbrugseksport. Det er dermed klart, at for det første har de brug for vore varer, men dernæst, at vi heller ikke kan undvære disse lande.

Jeg spørger da igen på mit partis vegne de højtærede ministre: mener ministrene eller regeringen, at der i tide er gjort nok for, at vi ikke kommer til at stå uden for de seks landes sammenslutning, og for, at vi i det hele taget ikke kommer til at stå isoleret? Vi har jo lige fået en ret indgående redegørelse for dette spørgsmål, og alligevel er det — til beroligelse for os alle — næsten nødvendigt at stille det igen, for Danmark er jo det eneste vesteuropæiske land, der har et stort overskud af landbrugsprodukter, således at Danmark er verdens største eksportør af svinekød, næststørste af smør — kun New Zealand er foran — næststørste af æg — kun Holland er foran — og nr. 3 med hensyn til slagtekvæg og kød med Argentina og Irland foran. Vor omsætning på disse områder går med halvdelen af værdien til England og godt $\frac{1}{3}$ og ikke $\frac{1}{4}$, som det ærede medlem hr. Per Hækkerup oplyste, til de seks lande. I et lukket fællesmarked for de seks lande vil Holland, Frankrig og Italien med en udvidelse af deres landbrugsproduktion have glimrende afsætningsmuligheder i vore gamle afsætningsområder Belgien og Tyskland, medens Danmark i tilsvarende grad vil være i en meget ugunstig stilling med hensyn til smør og også flæskevarer, men specielt med hensyn til kød og æg, der næsten udelukkende har deres marked i Tyskland. Det er netop denne mulighed, dansk landbrug har frygtet, siden planerne om et fællesmarked kom frem i 1950. Derfor er det under de foreliggende omstændigheder, hvad jo også fremgår af de svar fra de højtærede ministre, som vi lige har fået, en livsvigtig sag for os at komme rigtigt igennem denne udvikling, så vi får del i fremskridtene i stedet for alene at skulle betale gildet.

Det er forudsat, at der i de pågældende lande skal finde en gradvis udvikling sted, således som det også lige er blevet oplyst, men netop denne omstændighed måtte fjerne betænkelighederne fra dansk side, idet vi som de, der har de afgjort laveste priser på landbrugsprodukter, i en udlig-

ningstid efterhånden måtte komme opad med priserne.

Det har jo været udgangspunktet for de seks lande, at dørene stod åbne for deltagelse også af andre, og det er klart, at Det lille Europa ikke kan danne en verden helt for sig, men må have samhandel, hvor der er basis for det. Derfor har vi forsømt noget ved ikke at være med i inderkredsen ved rådslagningerne. Det er indlysende, at fordi vi tilmelder os som deltagere, har vi ikke dermed bundet os til, hvad de andre ønsker at få gennemført ud fra deres interesser. Bundet er man først, når den endelige traktat underskrives og ratificeres. Jeg har da også ud fra de redegørelser, vi nu har fået, det indtryk, at der er adskilligt, som der endnu ikke er opnået enighed om inden for de seks, men det er naturligvis lettere at være med fra først af for at redegøre for vore interesser og deres baggrund. Danmark, der jo nu engang er her, og som har haft samhandel med dem alle, vil også være her i fremtiden, og vi kommer jo ikke blot med ønsket om eksport, men vi har et tilsvarende importbehov.

Jeg nærer ikke særlig ængstelse for at tabe en del af vor suverænitet ved at gå sammen med andre, for vi sidder jo dog ved forhandlingsbordet sammen med dem, og i tilsvarende grad som vi må tage hensyn, får vi en del af deres suverænitet som erstatning. Lad mig også lige pege på, at de 3 lande, der et par gange i vor levetid har ført krig på liv og død for at bevare deres selvstændighed, nemlig Frankrig, Belgien og Holland, går med i fællesskabet.

England var på grund af sine imperieinteresser meget reserveret over for de seks landes planer og drog andre med sig over til samme holdning i kraft af sin store betydning som importland. Når dette land nu pludselig går stærkt i brechen for et nyt stort frihandelsområde, er det et svagt udtryk, når den højtærede økonomi- og arbejdsminister sagde, at dette er i en vis modstrid med den hidtidige politik; men vor glæde over denne ændrede holdning bliver jo straks stækket, når vi egentlig må sætte frihandelsområdet i gåseøjne, fordi England stærkt fremsatte kravet om, at landbrugsvarer af enhver art må og skal holdes uden for frihandelen. England har jo altid været modstander af præferencer på fastlandet,

[Jørgen Gram.]

men har selv haft en del præferencer, som man vil beholde, og subsidier, der jo i deres væsen er modsætningen til frihandel og konkurrence, er blevet stærkt udbygget i dette land.

Det er klart, at Danmark, der har sin største kunde i England, må have uhyre interesse i bevarelsen af dette marked og hellere end gerne ser oprettet et virkeligt frihandelsområde, der er endnu større; men Englands forbehold ved denne nye plan vil være katastrofalt for Danmark, når hvert land for sig forbeholder sig særskilt at kunne beskytte sine egne landbrugsprodukter, medens der gives frihandel for alle andre varer.

Det er sikkert heller ikke Englands eller andre landes hensigt at ramme netop Danmark, men det bliver nu engang tilfældet, fordi Danmark står som det eneste land med den store eksport af landbrugsvarer, og når fællesmarkedsplanerne hele tiden har bygget på den europæiske sammenslutning til værn især for europæiske interesser, ikke mindst for det europæiske landbrug, får hele det såkaldte frihandelsområde jo en helt anden karakter, når England kræver sine Commonwealth-lande indirekte med i sammenslutningen. Disse oversøiske lande er netop vore konkurrenter, og det er igen specielt os, som dette kommer til at gå ud over. Det danske landbrug har, som forholdene er nu, det største besvær med selv at klare sine forpligtelser. Jeg har ladet beregne, at vor årlige eksport af landbrugsprodukter må overvinde et beløb på 400 mill. kr., 500 mill. kr. eller 600 mill. kr. i form af told og afgifter, inden de pågældende produkter er nået frem til aftagerlandenes forbrugere. Det er ikke helt let nøje at beregne disse beløb, for der er derudover subsidierne i aftagerlandene at tage hensyn til. Dette er en svær belastning for det danske landbrug med de omkostninger, vi har.

Vi ved, at den danske regering fortsat har brug for øgede indtægter for at klare de samfundsopgaver, vi nu engang har taget

op, men disse indtægter kan i det væsentlige kun hjembringes ved øget produktion og eksport.

Landbruget kan også udmærket producere mere, hvis det har sikkerhed for afsætning til rimelige priser, men indtil nu er det jo nærmest det modsatte, der er sket: en øget produktion møder øgede vanskeligheder for afsætningen, og en billigjort produktion i Danmark, f. eks. gennem rationalisering, besvares af aftagerlandenes kunder med forøgelse af told og afgifter.

Lad mig slå fast, at venstre går ind for virkelig frihandel ud over grænserne, men vi må jo tage hensyn til forholdene ude omkring. Alle andre lande indrømmer i princippet, at vor stilling er den rigtige, men alligevel indtager de det modsatte standpunkt specielt med hensyn til landbrugsvarer.

De højtærede ministre talte også om, at vi muligvis skulle have lov til at tage et særstandpunkt. Når det imidlertid er således, at vi holder på det rigtige, må det formuleres sådan, at det er de andre, der har haft adgang til at få undtagelsesbestemmelser indført. Det er ikke os, der kræver dispensation fra det, der er det rigtige. Med dette udgangspunkt må der være basis for en fornuftig placering for Danmark inden for de sammenslutninger, der er ved at opstå. I samtlige andre europæiske lande, lad os tage USA med, sikrer staten landbruget garanteret afsætning og minimumspriser. Danmark kan ikke gøre det samme, men de sammenslutninger af stater, der her er tale om, vil inden for deres område ubetinget kunne finde mulighed for at anbringe det kvantum landbrugsvarer, som vi må have afsat.

Lad mig her nævne, at vore landbrugsorganisationer og andre udfolder de stærkeste bestræbelser for også ude omkring i verden at finde supplerende og helst stigende afsætning af landbrugsvarer, hvilket også delvis er lykkedes, men vi må have mulighed for at afsætte et stigende kvantum også inden for de her omhandlede områder,

[Jørgen Gram.]

idet vi i Danmark såvel som i andre lande ikke kan blive stående på samme niveau i årene fremover. Til syvende og sidst er vor afsætning selv med en produktionsforøgelse ikke stor, når den sammenlignes med den overskudsproduktion, der eventuelt kommer fra oversøiske lande, og specielt til en højnelse af levestandarden måtte vore produkter kunne være kærkomne bidrag og ikke være ugleset.

Både unionen mellem de seks lande og det større frihandelsområde svarer til tidens krav om ikke at indsnævre, men udvide handels- og produktionsfriheden. Når nu England, som det verdensomspændende statsamfund, det stadig er, føler sin industris afsætning truet, sådan som det også blev nævnt i besvarelserne fra de højtærede ministre, eller blot føler sig distanceret ved Det lille Europas sammenslutning og lægger sin kurs om, må enhver kunne forstå, at Danmark med sine kun 4 mill. indbyggere uden sammenligning må blive meget, meget værre stillet, når Danmark med den vitale interesse, det har i sin landbrugsproduktion og -afsætning, skal have en særskilt og negativ placering, som der siges. Danmarks landbrug kan ikke bære hårdere vilkår, det danske samfund heller ikke, og jeg behøver vel ikke at spørge ministrene, om Danmark kan klare sig med en nedsat landbrugsproduktion. Jeg tror det ikke.

Mit partis formand har offentligt gentagne gange påpeget det uhyre vigtige for Danmark i, hvad der foregår ude omkring, og efterlyst initiativ fra regeringens side. Vi har nu hørt ministrenes svar. Regeringen ved, at dansk landbrug mest af alt er bange for at blive lukket ude. Landbrugsrådets præsident har klart præciseret dette, sidst ved halvårsmødet i december. Jeg ser jo nok, at den højtærede statsminister vil frigøre sig for enhver bebrejdelse for, at man fra regeringens side ikke har gjort det mest mulige. Det er mit og mit partis mening, at der næsten ikke kan gøres nok. Jeg finder, det må være ligetil, at de, der bærer de gyldne kæder, også har mulighed for at følge med, og initiativet må til enhver tid komme fra dem.

Jeg vil slutte med at sige, at jeg med interesse bemærkede og giver min tilslut-

ning til udtalelsen om, at forløbet af udviklingen af de her omtalte problemer i høj grad kan tvinge os til en anden udenrigsøkonomisk orientering eller placering. Derfor vil jeg bede den høje regering om, at den, hvad den end foretager sig, og på hvilken måde den end mener at burde gribe sagen an, gør sig de allerstørste bestræbelser for at hindre, at vi bliver lukket ude fra toldunionen mellem de seks lande eller fra det frihandelsområde, der er under dannelse, fordi vi her har de største interesser at varetage, der overhovedet kan tænkes.

Bertel Dahlgaard: Jeg vil takke den høje regering for den udførlige redegørelse, som i dag er givet det høje ting om den nye udvikling i den økonomiske samarbejdsplan for Vesteuropa. Jeg er meget tilfreds med, at regeringen i den forløbne tid har holdt erhvervenes hovedorganisationer underrettet om forløbet af de hidtidige forhandlinger i Paris.

Det umiddelbare indtryk af redegørelsen er sagens afgørende betydning på længere sigt for Danmarks økonomiske udvikling og problemernes overordentlig sammensatte karakter. Tanken om oprettelse af fællesmarkeder har jo fremgang nu som aldrig før. De seks Bruxelleslande er i færd med at gennemføre en økonomisk union. Hele Vesteuropa søger nu et frihandelsområde oprettet. De nordiske lande forbereder et nordisk marked. Beneluxunionen er for længst dannet og skal indpasses i den større sammenhæng, og England står med sin særlige, historisk begrundede form for fællesmarked i Commonwealthpræferencerne og søger samtidig tilknytning til kontinentet. Hvert af disse fællesmarkeder har sit økonomisk-politiske særpræg og sit særlige geografiske omfang.

Til yderligere understregning af situationens uendelig sammensatte karakter skal jeg endnu minde om, at de europæiske lande er deltagere i verdensomspændende økonomiske organisationer, herunder GATT, som stiller betingelser for økonomisk unionsdannelse, og hvori de udenforstående landes interesser skal varetages. Det er, synes jeg, som om et vældigt økonomisk mosaikspil ligger udbredt for os, hvor Danmark står over for den svære opgave at skulle bidrage til, at brikkerne sættes sådan sam-

[Bertel Dahlgaard.]

men, at resultatet bliver bedst muligt både for os selv og for vor gamle verdensdel.

Her er ikke plads for politiske småfinter på den hjemlige arena. Vi må alle erkende, at de foreliggende problemer er endog særdeles komplicerede, at der arbejdes med en række store planer, som på næsten helt uoverskuelig måde griber ind i hinanden, og at vi er stillet over for en række muligheder, hvis rækkevidde for Danmarks vedkommende næppe nogen i det høje ting i dag kan have en klar og sikker opfattelse af. Vi må derfor i de kommende måneder i samdrægtighed nøje overveje vor stilling for på bedste måde at varetage vore interesser i det store spil.

Jeg vil straks henstille til den højtærede regerings overvejelse, at der til sikring af problemernes grundige belysning og en forsvarlig orientering af de politiske partier nedsættes et særligt udvalg med repræsentanter for regeringen og partierne og med sagkyndig deltagelse fra administrationen til at følge hele dette arbejde.

Jeg skal dernæst gøre nogle bemærkninger såvel med henblik på det forestående møde i OEEC om det vesteuropæiske frihandelsområde som om det nordiske økonomiske samarbejde.

Jeg er enig med regeringen i det grundsynspunkt, at Danmark ikke kan holde sig uden for frihandelsområdet, men tværtimod må have en positiv interesse i dets gennemførelse. Dette synspunkt deles utvivlsomt af alle demokratiske partier her i tinget og af næringslivet herhjemme. Argumenterne ligger klart for dagen for et lille land med en stor udenrigshandel, og jeg behøver næppe at gå nærmere ind herpå. Det kan imidlertid ikke stærkt nok understreges, at den nærmere udformning af frihandelsområdet og dermed de vilkar, som vil blive dansk erhvervsliv til del, på afgørende måde må bestemme vor holdning og øve indflydelse på vort valg mellem de foreliggende muligheder.

Her melder sig i første række, som det er sagt af alle ordførerne, problemet om landbrugets stilling i frihandelsområdet. Det er jo virkelig en mageløs holdning, England indtager i denne sag. Landbruget skal holdes udenfor, erklærer vore britiske venner, thi England ønsker at opretholde sine

imperiepræferencer og at beskytte sit landbrug. Hvad er nu det reelle indhold af denne Englands stilling? For det første at England hermed søger at løse et, skulle man synes, uløseligt problem, nemlig at sikre sig ensidig fordel ved på samme tid at være deltager i to forskellige toldområder, nemlig på den ene side Commonwealth, altså det britiske statssamfund, og på den anden side et vesteuropæisk frihandelsområde. England siger som så: landbrugsvarer udgør omkring 90 pct. af Englands samlede import fra Commonwealth. Holdes derfor disse varer uden for frihandelsområdet, kan England fortsat yde Commonwealth toldpræferencer og dog deltage i frihandelsområdet. Herved vil England kunne opretholde sin fortrinsstilling for industrivarer i de andre Commonwealthlande bl. a. på bekostning af de vesteuropæiske lande, som skal være Englands partnere i frihandelsområdet, og samtidig opnå fri adgang til det vesteuropæiske marked.

Jeg synes, at denne plan virkelig måtte aftvinge beundring, hvis det ikke var sådan, at i ganske særlig grad Danmark ville blive offer derfor. Følger man nemlig Englands ønske om at udelukke landbrugsvarer, vil vor stilling i frihandelsområdet blive den, at vi må give fri adgang til vort hjemmemarked for 90 pct. af vor samlede import fra det øvrige Europa, medens de 70 pct. af vor eksport hertil, som udgøres af landbrugsvarer, ikke opnår nogen fordele i frihandelsområdet.

Dermed er problemet imidlertid ikke udtømt. En helt afgørende sidevirkning vil blive, at de seks Bruxelleslande i deres økonomiske union vil iværksætte et særligt landbrugssamarbejde vendt imod de udenforstående lande, deriblandt Danmark. Der åbner sig altså det perspektiv for os, at vore landbrugsinteresser på de kontinentale markeder kan blive stillet endnu ringere end hidtil. At det her ikke drejer sig om småpenge, vil ses af, at vor landbrugseksport til kontinentet omtrent er lige så stor som vor landbrugseksport til England.

Englands anden betragtning, at landbruget må holdes udenfor, fordi britisk landbrug har behov for beskyttelse, er jo også ganske tankevækkende. Det står for mig som en gåde, hvordan englænderne på én gang kan tilslutte sig ideen om en mere

[Bertel Dahlgaard.]

rational arbejdsdeling i Vesteuropa, således at de mest produktive bedrifter og erhverv i hvert land får øgede muligheder, og samtidig modsætte sig, at det erhverv i Vesteuropa, inden for hvilket arbejdsdelingen er ringest, hvor beskyttelsen flourer mest, inddrages i frihandelsområdet. Landbruget dækker vel henved 25 pct. af den samlede produktive beskæftigelse i Vesteuropa. Kan man virkelig for alvor gå ind for et fælleseuropæisk varemærked og dog holde det største erhvervsområde udenfor? Jeg er selvfølgelig ganske klar over, at landbrugets indpasning i denne økonomiske tilpasningsproces må kræve særlige løsninger og metoder. Årtiers slendrian på dette område i de andre lande kan der ikke let rådes bod på. Dette illustreres jo ganske godt ved, at den britiske regering hvert år i subsidier yder det britiske landbrug omkring 4 milliarder kr., et beløb, der er dobbelt så stort som værdien af Danmarks samlede årlige eksport af landbrugsvarer til England.

Vi må nødvendigvis sætte alt ind på, at der gøres en energisk fællesindsats for at øge samhandlingsmulighederne for landbrugsvarer på længere sigt og dermed skabe en bedre arbejdsdeling. Den situation, at landbruget holdes uden for frihandelsområdet, og at de seks Bruxelleslande iværksætter et landbrugssamarbejde, som i særlig grad vil ramme Danmark, er simpelt hen uacceptabel for os. Vi må kunne forlange af såvel vore britiske venner som af de seks lande, at de indser dette, og vi må i givet fald i Paris være rede til at benytte alle til rådighed stående midler for at gøre det fornødne indtryk. Det er jo rigtigt, som den højtærende økonomiminister antydede, at englænderne må forstå, at et mindstemål af britisk samarbejdsvilje i denne sag kan blive afgørende for udviklingen på længere sigt af det dansk-britiske samhandlingsforhold og vor udenrigsøkonomiske orientering.

Vi skal ikke i dag gøre forsøg på at fastlåse os på bestemte standpunkter eller bestemte fremgangsmåder under den kommende tids anspændende forhandlinger; det har vi ikke forudsætninger for at gøre. Det ærede medlem hr. Ole Bjørn Krafts spørgsmål i dag var så specificerede, at det

faktisk ville være letsindigt af regeringen at give helt konkrete svar herpå; det ville ikke være i landets interesse, om den gjorde det, netop som vi står over for forberedelsen til vigtige afgørelser. Jeg tror på, at regering og folketing vil være at finde på samme linje, når vi nu sammen skal søge at sikre Danmark den bedst mulige forhandlingsposition. Jeg har derfor her ønsket at indskrænke mig til at angive det radikale venstres principielle indstilling, og jeg håber, jeg har gjort det så klart, at der ikke herom kan herske tvivl.

Jeg skal til slut gøre nogle bemærkninger om det nordiske økonomiske samarbejde. Udsigterne til dannelsen af et vesteuropæisk frihandelsområde har hos nogle skabt øget skepsis over for det nordiske økonomiske samarbejde. Visse nordiske erhvervs-kredse vil give udtryk for den opfattelse, at det nordiske bør opgives eller indtil videre lægges på hylden under indtryk af de vesteuropæiske perspektiver. Jeg har tidligere i det høje ting advaret imod, at man lader disse synspunkter påvirke det forberedende arbejde, der foregår med henblik på et fælles nordisk marked. For en uges tid siden havde det norske storting en stor debat om disse problemer, og vi erfarede, hvordan den norske opposition anvendte det vesteuropæiske frihandelsområde som et nyt argument i modstanden mod et nordisk marked. Norge må med i frihandelsområdet og opgive det nordiske marked, erklærede oppositionen. Det er ganske ejendommeligt at se, hvordan disse politiske talsmænd, som netop har modsat sig et nordisk marked på grund af frygt for overlegen dansk og svensk konkurrence, nu går ind for at åbne det norske marked for en langt stærkere konkurrence fra hele Vesteuropa.

Jeg håber, at de skandinaviske regeringer vil drage omsorg for at placere det nordiske økonomiske samarbejde på en sådan måde i de fortsatte drøftelser om det vesteuropæiske frihandelsområde, at disse drøftelser ikke foregriber mulighederne for at oprette et nordisk marked. Jeg kan vanskeligt forestille mig, at udlandet med henvisning til frihandelsområdet skulle kunne modsætte sig det nordiske marked. Det ville jo dog være helt urimeligt, om den første virkning af dette nye forsøg på koordination af Vest-

[Bertel Dahlgaard.]

europas økonomi skulle være, at et nærmere økonomisk samarbejde mellem Nordens lande forhindres.

Jeg udtrykker da håbet om, at der stadig vil være enighed mellem de nordiske lande om, at rapporten fra den nordiske ekspertkomité må foreligge færdig, som forudsat, i forsommeren, og at de skandinaviske lande sørger for, at de fortsatte drøftelser af frihandelsområdet ikke foregriber dannelsen af det nordiske marked. Det vesteuropæiske frihandelsområde vil det formentlig tage mere end en halv menneskealder at virkeliggøre, medens vi her i Norden har mulighed for hurtigt at skabe et fælles marked, som virkelig er et fælles marked, og som kan danne rammen om et videregående samarbejde på mangfoldige områder. Vi bør efter vort skøn ikke forskertse vore muligheder for, at Nordens lande går i forvejen.

Der bliver nu om få dage lejlighed til i Helsingfors inden for Nordisk Råd at drøfte med vore nordiske venner de problemer, der knytter sig til arbejdet med dannelsen af et vesteuropæisk frihandelsområde. Jeg går ud fra, at denne drøftelse i Helsingfors får karakteren af en gensidig orientering om synspunkter og overvejelser inden for de nordiske lande, og jeg håber, at de forskelligheder i interesser, der på visse områder kan være til stede, ikke vil hindre fælles bestræbelser for at varetage fælles nordiske interesser under de for nordisk erhvervsliv så livsvigtige forhandlinger, der i de kommende måneder skal føres med de øvrige vesteuropæiske lande.

Aksel Larsen: Jeg har haft mine store tvivl om, hvorvidt debatten om denne forespørgsel ville føre til nogen som helst konkrete resultater, og jeg mener at have fået mine tvivl bekræftet gennem den hidtidige diskussion. Der er kommet en del oplysninger og synspunkter frem, der er udtalt ønske om fortsatte undersøgelser, der er udtalt sympati for tanken om, at Danmark skulle tilslutte sig den vesteuropæiske toldunion og det vesteuropæiske fællesmarked, eventuelt også den frihandelszone, som England er fader til, og der har været fremført betænkeligheder ved alt dette. Det hele kan vel kun blive til en orienterende drøftelse her i tinget, som muligvis også kan give

regeringen visse retningslinjer at gå efter; jeg kan ikke se andet, end at disse retningslinjer kommer til at gå ud på, at regeringen må orientere sig, men at den må være yderst forsigtig med på nogen måde at tage skridt, der kan binde Danmark, før forholdene er mere afklarede.

Jeg har med en vis interesse hørt den mærkværdige problemstilling, der blev fremført af ordføreren for forespørgerne, det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft. Det ærede medlem henviser til, at det, han kalder Europa — hvorved han formentlig forstår Vesteuropa, men hans geografi kan jo være noget i uorden — ligger indeklemmt mellem to store økonomiske magter, Amerikas Forenede Stater og Østeuropa eller det, man populært kalder Sovjetblokken. Jeg har hørt det ærede medlem konstatere, at begge disse steder vokser produktionen langt stærkere end i Vesteuropa, den er langt større i forhold til indbyggertallet, her må der være noget galt, og så må man foretage en sammenslutning i Vesteuropa, for at det skal gå bedre. Jeg tror ikke, det er så enkelt. Jeg tror, man er nødt til også at se på, hvilke muligheder der er for at forøge produktionen i disse områder. Det kan ikke nægtes, at det område, der hedder Amerikas Forenede Stater, ikke har så mange indbyggere som Vesteuropa, men til gengæld er det geografisk langt større, det råder over råstoffer og lignende, som Vesteuropa ikke råder over, og der findes historiske forudsætninger, som også må tages i betragtning. Derfor lader det sig ikke gøre umiddelbart at sammenligne og sige: vi er så mange indbyggere i Vesteuropa, de er så få i Amerikas Forenede Stater, altså burde vi kunne klare os meget bedre, end de kan. På samme måde gælder det for Østeuropa eller for Europas socialistiske lande, at dér har man helt andre forudsætninger end i Vesteuropa, og dertil kommer så den forudsætning, der ligger i deres økonomiske system.

Det klares ikke blot ved at se på befolkningsstatistik, det klares heller ikke ved ønskedrømme om, at en række lande med hver sin historie, hver sin økonomi og hver sine interesser egentlig burde slutte sig sammen i et økonomisk fællesskab, for så ville de både i fællesskab og hver for sig komme til at stå langt stærkere. Hvis man vil nære sådanne ønskedrømme, må de gå

[Aksel Larsen.]

i den retning, at man ikke blot skulle have en toldunion og et fællesmarked, men at man måtte gøre landene til en økonomisk enhed med fri bevægelighed for kapital og investeringer, med fri bevægelighed for industriopbygning, for arbejdskraft, med så vidt muligt ensartet sociallovgivning og sociale forhold. Og her er jeg enig med det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard i, at hvis det er sådanne ønskedrømme, man nærer, eller sådanne tanker, man har, så vil der gå en meget, meget lang tid, inden man når så vidt, hvis man overhovedet kan nå så vidt; og det bliver i hvert fald ikke, medens nogle af os eksisterer og er i stand til at gøre vor indflydelse gældende, medmindre der altså skulle ske noget særdeles ønskværdigt med hensyn til de pågældende landes sociale og økonomiske struktur.

Efter disse indledende bemærkninger må jeg sige, at jeg vil naturligvis ikke forsøge at give en historisk redegørelse for de forhandlinger, der har været ført, og de momenter, der har været ført frem under disse forhandlinger, ej heller for, hvor langt man er kommet inden for OEEC, eller hvor langt man er kommet med forhandlingerne mellem de seks lande. Alt det er der oplyst tilstrækkeligt om i de taler, der er holdt, før jeg kom på talerstolen, også i de to højtærede ministres redegørelser.

For mig ser det imidlertid ud, som om Danmark i forhold til dette eller disse vest-europæiske arrangementer i princippet har tre muligheder at vælge imellem. Det kan tilslutte sig fællesmarkedet, hvorved det automatisk også kommer med i frihandelszonen via tilknytningen mellem de to områder; juridisk vil vi opnå toldfrihed for al eksport til de seks fællesmarkedslande og for alle varer undtagen landbrugsvarer, der eksporteres til frihandelszonens lande, og vi må selvfølgelig indrømme toldfrihed over for al import fra fællesmarkedets og frihandelszonens lande, for de sidstes vedkommende dog undtagen for landbrugsvarer, men dem importerer vi jo ikke ret mange af. Det er den ene mulighed.

Den anden mulighed er den, at Danmark kan tilslutte sig frihandelszonen alene, hvis en sådan frihandelszone bliver til virkelighed. Men som man ser, det hele er behæftet

med en umådelig masse „hvis“er. Derved vil Danmark opnå toldfrihed for alle varer undtagen landbrugsvarer, der eksporteres til fællesmarkedets og frihandelszonens lande, og det må selv give tilsvarende indrømmelser til landene inden for de to områder.

Endelig er der en tredje mulighed: at Danmark kan holde sig uden for både fællesmarkedet og frihandelszone. Derved får det ikke del i handelsfrigørelsen, for så vidt angår nogen del af sin eksport, men til gengæld forpligtes det heller ikke til at formindske sin beskyttelse over for nogen del af sin import fra disse lande.

Så vidt jeg kan se, eksisterer der disse tre principielle — man skulle måske snarere sige teoretiske — muligheder for Danmark at vælge imellem ved den foreløbige orientering.

Jeg tror, det er nyttigt, når vi diskuterer disse spørgsmål, og når vi diskuterer, hvilke muligheder Danmark burde orientere sig i retning af, at se på, hvordan det står til med vor eksport og vor import.

I 1955 — det sidste år, jeg har fuldstændige tal for — var Danmarks eksport af landbrugsvarer 4 125 mill. kr. værd. Eksporten af andre varer, altså fornemmelig industriprodukter, udgjorde 3 075 mill. kr. Altså en samlet eksport i 1955 på 7 200 mill. kr. Tallene, jeg giver, er naturligvis rundet op, men de er tilnærmelsesvis nøjagtige. Hvis man fra den samlede eksport tager eksporten til de seks lande, der forbereder sig til at gå ind i et fællesmarked, og lægger England til, kommer vi til det resultat, at landbrugseksporten til disse lande i 1955 var 3 400 mill. kr., medens eksporten af andre varer, fornemmelig industrivarer, androg 950 mill. kr., det vil sige, at landbrugseksporten er langt den overvejende del til de lande, man må regne med kommer i betragtning, hvis det drejer sig om fællesmarkedet og frihandelszonen. Der er naturligvis en mulighed for, at Norge, Sverige, Schweiz og Østrig kommer med — det er en hypotetisk mulighed; jeg ved ikke, om man skal regne med den — men det vil ikke forstyrre billedet så forfærdeligt meget.

Lad os så se på importen til Danmark.

Vi importerede i 1955 med et rundt tal for 475 mill. kr. landbrugsprodukter og for 7 600 mill. kr. industriprodukter, i alt for

[Aksel Larsen.]

godt 8 milliarder kr. Men hvad de nævnte seks lande i det påtænkte fællesmarked plus Det Forenede Kongerige angår, var importen til Danmark af landbrugsvarer kun 25 mill. kr., medens importen af andre varer, altså overvejende industrivarer, var 4 950 mill. kr., omtrent 5 milliarder kr.

Det synes givet, at hvad enten det bliver til tilslutning til et vesteuropæisk fællesmarked eller tilslutning til et vesteuropæisk fællesmarked og en frihandelszone eller til frihandelszonen alene, vil der fortsat være meget store vanskeligheder for Danmarks landbrugseksport. Hvad angår fællesmarked og toldunion, har f. eks. Frankrig allerede taget sine meget store forbehold. Der ligger en hel række spørgsmål dér, som i forvejen er uklare; jeg har i hvert fald ikke kunnet finde frem til dem.

Jeg ved ikke, om andre kan finde frem til, hvorledes Frankrig forholder sig med hensyn til statsstøtte til landbruget, visse restriktioner, der skal begunstige det franske landbrug, og lignende. Vi ved desuden, hvordan det har været hidtil med Frankrigs gennemførelse i praksis af den liberalisering af importen, som Frankrig teoretisk er forpligtet til. Og vi ved, at England i hvert fald lægger de allerstørste vanskeligheder i vejen for importen af landbrugsvarer fra lande uden for United Kingdom, fra lande uden for England og Dominions. Det har været galt hidtil, og nu har New Zealand meldt sig med yderligere krav om forøgelse af smørtolden. Canada synes at ville følge trop. Vi kan risikere større vanskeligheder for Danmarks landbrugseksport til England end hidtil. Englands planer går ud på, at der skal være frihandelszone for alle andre varer end landbrugsvarer; dér forbeholder man sig stadig ret til restriktioner. Det vil sige, at hvis man gik ind i den ene eller den anden form for vesteuropæisk samvirke, ville vor vigtigste eksportartikel, landbrugsvarer, stadig være udsat for de største vanskeligheder, have svært ved at komme ind i de lande, vi særlig må henvende os til som marked i Vesteuropa, og komme ud for alvorlige vanskeligheder med hensyn til priserne. For at klatre over toldskranker, der bliver opstillet, måtte vi formentlig sætte vore priser ned.

Men hvis vi gik ind på fællesmarked og

frihandelszone, måtte det betyde, at Danmark måtte liberalisere til 100 pct. Det vil sige, at der ville blive fri konkurrence i Danmark, ikke blot for landbrugsvarer, men også, og i særlig grad, for industriprodukter fra de pågældende lande i Vesteuropa.

Jå, dér kan man naturligvis hengive sig til gode ønsker om, at det vil gavne Danmarks industrieksport, at vi er med i et sådant fællesmarked, en sådan toldunion, en sådan frihandelszone. Man skal bare ikke se bort fra, at størsteparten af Danmarks industriproduktion afsættes herhjemme, det er en produktion for hjemmemarkedet. På hjemmemarkedet sælges for 2½ milliard kr. landbrugsprodukter og for 10½ milliard kr. andre produkter, altså overvejende industriprodukter eller produkter af industri og håndværk. Det er indlysende for enhver, at sandsynligvis står Amerikas Forenede Stater bag ved planerne om fællesmarked og toldunion. Det vil være gavnligt for Amerikas Forenede Stater, lad os endelig ikke se bort fra det. Og det kan, i parentes bemærket, bringe os i en meget ubehagelig situation, idet vi kan komme ud for alvorlig konkurrence fra de amerikanske overskudslagre af landbrugsprodukter. Men at England har meldt sig med sin plan om frihandelszone, skyldes, som allerede sagt i debatten, oven i købet af en af de højtærede ministre, frygt for konkurrence fra Vesttysklands i høj grad konkurrencedygtige industri.

Kommer vi med i foretagendet, vil vi på vore eksportmarkeder i Vesteuropa ikke alene møde konkurrencen fra denne industri, men vi vil opleve en skærpet konkurrencekamp mellem den engelske og den tyske industri, en skærpet konkurrencekamp, der også vil forme sig som en kamp om det danske marked for industriprodukter, og da må man se i øjnene, at væsentlige dele af den danske industri kan få meget svært ved at klare sig.

Der melder sig naturligvis det spørgsmål, om konkurrencen kommer til at foregå på lige vilkår. Men det har, så længe Tysklands industrielle udvikling rækker tilbage, været sådan, at man i Tyskland til dels med statens hjælp organiserede det sådan, at tyske industrivarer så vidt muligt solgtes dyrere på hjemmemarkedet, for at man ved hjælp

[Aksel Larsen.]

af den pris eller overpris, man tog på hjemmemarkedet, kunne sælge til lavere priser til eksport og derved bedre konkurrere i andre lande. Jeg tror ikke, der er grund til at vente noget andet i fremtiden.

Vesttysklands industri er i allerhøjeste grad konkurrencedygtig. Englands industri er vel også på adskillige områder særdeles konkurrencedygtig over for dansk industri, og jeg tror, at enhver, der ser lidt på disse økonomiske problemer, jeg tror, at enhver industrimand vil sige til sig selv: vi kan, hvis vi går ind i dette foretagende, på den ene eller den anden måde komme ud for dels øgede vanskeligheder for afsætning af vor landbrugsproduktion, vor landbrugs-eksport, dels alvorlig konkurrence på vort hjemmemarked for industriprodukter, hvad der kan få måske endda katastrofale følger for os.

Jeg har villet anføre disse tal og minde om disse kendsgerninger, for at man skal tage dette i betragtning og lade være med at lade sig beherske af ønskedrømme om, hvor dejligt det ville være, hvis det, man behager at kalde Europa, men som højst er halvdelen af Europa, hvis det er så meget, udgjorde et stort økonomisk fællesskab og et stort økonomisk fællesmarked. Jeg er ikke klar over, hvor stor stemning der er for, at vi skal tilslutte os, men jeg har villet anføre disse ting for at slå lidt koldt vand i blodet, for at man ikke skal være for ivrig efter at binde sig, og for at man skal gøre sig klart, at hvis man overhovedet skal indlade sig i forhandlinger om at gå med — dermed har man jo ikke bundet sig til at gå med — skal man aldeles utvetydigt opstille danske betingelser for at gå med.

Her er jeg nødt til at henvise til Danmarks triste økonomiske erfaringer med hensyn til hidtidigt vesteuropæisk samarbejde. Det er jo sådan, at vi under OEECs vinger og i kraft af, at vi har fået Marshallhjælp, er gået ind i Atlantpagten og alt det dér, er gået med på en række økonomiske aftaler, herunder aftalen om liberalisering; men fra denne liberalisering har landbrugsvarer altid været undtaget, og medens Danmark har stræbt efter til punkt og prikke at opfylde sine på papiret skrevne forpligtelser til liberalisering af importen, har andre lande givet en god dag i deres forpligtelser, enten

ved som Frankrig på tværs af forpligtelserne at indføre importrestriktioner eller ved som Vesttyskland simpelt hen at forøge toldsatserne og derved gøre liberaliseringen delvis illusorisk. England har som allerede nævnt klaret sig ganske nemt ved at sige: landbrugsvareområdet hører under staten, det er et statsanliggende; det er ikke liberaliseret, og derfor kan vi med hensyn til importmængden, hvorfra importen skal ske, og hvad toldsatserne skal være, optræde, som vi vil.

Det er jo dette, der er den væsentlige årsag til, at det er galt fat med vor økonomi, og at det er galt fat med vor valuta. Ifølge statistisk departements sidste nytårsoversigt har Danmark på grund af prisklemmen i løbet af 5 år sat 5½ milliard kr. til. Jeg kan ikke se andet, end at det er, fordi Danmark har bestræbt sig for at opfylde de forpligtelser, det er gået ind på, og har fundet sig i, at andre lande ikke opfyldte forpligtelserne, og har ladet sig presse på ganske urimelig måde bl. a. af England med hensyn til landbrugseksportens vilkår og priserne på den danske eksport til England.

Disse erfaringer skal man tage med i betragtning, når man nu taler om et udvidet vesteuropæisk samarbejde, hvad enten det skal omfatte 6, 7, 8 eller 9 lande. Disse erfaringer siger os i hvert fald, at der ikke er nogen særlig grund til at tro, at de lande, man fra visse sider stræber efter at blive mere intim partner med, vil optræde bedre over for os i fremtiden, end de har gjort hidtil.

Der var forleden dag her i tinget en debat om konjunkturforskning, og hvis jeg ikke husker meget fejl, var det det ærede medlem hr. Martin, der gjorde opmærksom på, at hvad konjunkturforskning angår, kan man naturligvis videnskabeligt undersøge, hvorledes det har været hidtil, men det er så forfærdelig svært at sige, hvordan det vil blive, fordi der spiller så mange faktorer ind, som man enten ikke kender eller ikke behersker. Heri kan jeg give det ærede medlem hr. Martin ganske ret, men på den anden side kan man ved at studere den hidtidige udvikling dog få visse anelser om, hvorledes den vil forme sig i fremtiden, man kan se tendenserne. Hvis vor stærke økonomiske binding til vesteuropæiske lande hidtil har været skadelig for Danmark, så

[Aksel Larsen.]

har man lov til at have sine tvivl om, hvorvidt det vil være gavnligt for Danmark, om denne binding bliver endnu mere omfattende fremover.

Jeg kan godt se, hvorfor landbruget i øjeblikket er så ængstelig for, at vi skal komme for sent til bussen. Man frygter for, at markeder, vi dog hidtil trods vanskeligheder har kunnet udnytte, skal blive vanskeligere at udnytte og måske blive lukket for os — at vi f. eks. ikke skal kunne konkurrere med Holland på det kontinentale marked, hvis Holland kommer ind i de seks landes fællesmarked og Danmark ikke er med som det syvende land. Jeg tror imidlertid, at landbruget skal tage sine hidtidige erfaringer i betragtning. Jeg tror, at landbruget skal se på, at f. eks. Frankrig udtrykkelig har forbeholdt sig ikke at rette sig efter alt, hvad der bliver aftalt. Ja, her kan jeg kun bygge på, hvad der kommer offentligt frem, men jeg har ikke grund til at tro andet, end at Frankrig har bebudet at ville tage et sådant forbehold.

Jeg tænker også på de erfaringer, man hidtil har haft med landbrugseksporerten til Vesttyskland. Hvis man nåede derhen, at man i løbet af 12-15 år fik absolut frihandel mellem de seks lande og ingen toldgrænser imellem dem, er jeg ikke sikker på, at man ikke i Vesttyskland fandt på andre metoder til at gardere sig mod konkurrence fra det danske landbrug. Det er alt sammen noget, man skal tænke på, og derfor tror jeg ikke, man skal være så ængstelig for ikke at komme med.

Jeg vil samtidig minde om, at den økonomiske udvikling i Danmark — bortset fra valutavanskeligheder, og hvad dertil hører — ikke har været synderlig gunstig i de sidste år. Det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft var inde på det, da han talte om, hvorledes de to blokke, hvorimellem det ærede medlem ser Vesteuropa indeklemmt, udvikler sig økonomisk og produktionsmæssigt i langt mere rivende tempo end Vesteuropa. Det kan ikke få én til andet

end at mindes det ærede medlem hr. Ole Bjørn Krafts begejstring, da han i sin tid som minister — jeg kan ikke huske, om det var i 1951 eller 1952 — var med til i Paris at vedtage en plan om, at nu skulle i løbet af 5 år industriproduktionen i de vesteuropæiske lande — det var, så vidt jeg husker, i hvert enkelt europæisk land, ikke Vesteuropa som helhed — stige med 25 pct. Det skulle der laves planer om, og det skulle man nok klare. Hvordan er det gået med Danmark siden den tid?

Ja, det er gået sådan, at hvis man sætter Danmarks nationalproduktion i 1951 lig med 100 — og heri indgår naturligvis også landbrugsproduktionen — var den i 1953 nået op på 106 og i 1954 på 108. Det stod den også på i 1955, og den kommer ikke højere i 1956; i øjeblikket er der vist endda en faldende tendens. Da vi havde den diskussion i sin tid med det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft, spurgte jeg: hvad har det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft at have sine smukke drømme i? Jeg fik ikke rigtig noget svar; der blev sagt, at det skulle nok blive klaret, men det er i hvert fald ikke blevet klaret for Danmarks vedkommende.

Jeg ved godt, at der så er visse folk, der vil komme og sige, at det er, fordi vi bruger for meget, men det skal man lade være med at fortælle, for hvis man ser på investeringerne, viser det sig, at investeringerne i Danmark gennemsnitlig udgør en lige så stor del af nationalindkomsten som i de øvrige vesteuropæiske lande, nemlig 13-14 pct. af nationalindkomsten. Der er blot det ved det, at de øvrige vesteuropæiske lande har en langt større stigning i nationalproduktet. Den største stigning er i Vesttyskland. Hvis vi sætter nationalproduktet i 1951 til 100, så var det i 1955 160. Men som jeg allerede har sagt, hvis vi ser på, hvor stor en del af nationalindkomsten der anvendes til investering i de forskellige lande, er forskellen ikke ret stor, den er omtrent den samme som i Danmark, nemlig 13-14-15 pct. Det

[Aksel Larsen.]

kunne tyde på, at man investerer galt i Danmark, men så skulle man undersøge sagen, få noget mere plan i investeringerne, så de bliver noget mere produktive.

Jeg kunne selvfølgelig godt komme med en række eksempler, men jeg vil indrømme, at jeg har ikke gået det hele så systematisk igennem, at jeg kan komme med en fuldstændig oversigt, og det tilkommer jo heller ikke mig at gøre det. Tager man imidlertid landbruget, er det klart, at maskiner og traktorer o. s. v. er investering, men mig bekendt er det sådan, at Danmark er det land, der i forhold til arealenheden har flest traktorer. Det er så et spørgsmål, om det er nødvendigt at investere så meget i traktorer, om det ikke kunne være klaret på anden måde. Men jeg erkender, at så skulle staten have grebet ind, så vi ikke fik flere maskiner og traktorer, end hvad der svarer til vort landbrugsareal.

Vi har også eksempler fra visse grene af industrien. Jeg læste forleden dag om, hvorledes underskuddet er i det offentlige slagtehus i Ålborg. Man havde stor eksport til amerikanerne i Vesttyskland, men disse stillede visse krav om, at man skulle modernisere slagtehuset og tilberede varerne på en helt anden måde. Da man så havde investeret en masse penge i modernisering af slagtehuset og kunne levere nøjagtig de produkter, som amerikanerne forlangte, lukkede amerikanerne af og sagde: vi gider slet ikke købe i Ålborg, vi køber andetsteds. Så var den investering i og for sig spildt.

Jeg tror ikke, det drejer sig om at gøre det, som der blev talt om på socialdemokratiets kongres, at vi gennem mere gunstige afskrivningsregler — guderne skal vide, at de er gunstige nok for investering — må sørge for, at der bliver flere penge til investering. Det, det drejer sig om, er at få investeringerne anvendt på rette måde, så at vi får større produktion ud af det og større konkurrenceevne over for andre lande. Det har man ikke gjort.

Jeg synes derfor, at alle disse problemer må tages med i betragtning, og jeg stiller mig meget skeptisk over for tanken om at gå ind i et udvidet og mere intimt fællesskab med de handelspartnere i Vesteuropa, som

hidtil har behandlet os på en måde, som man i vor valutabalace, produktionsstatistik o. s. v. kan aflæse de temmelig alvorlige følger af.

Jeg nærer yderligere skepsis, når jeg tænker på den iver, man fra visse sider lægger for dagen for, at vi skal sørge for at komme med den bus, der hedder vesteuropæisk toldunion og frihandelsområde, medens man samtidig skyder spørgsmålet om det nordiske samarbejde og fællesmarked længere ud. Jeg vil tro, at man skulle lægge mere vægt på at forsøge at få etableret et bedre økonomisk samarbejde mellem de lande, der står os nærmest. Endvidere vil jeg tro, at Danmark skulle bestræbe sig for at udnytte andre handelsmuligheder og forsyningsmuligheder, end vi hidtil har gjort.

Nu skal vi formentlig i næste uge have en større diskussion om olie- og benzinrationeringen og om, hvorvidt den er nødvendig eller ikke. Det er muligt, at den ikke er nødvendig, men det er indlysende, at hvis Danmark havde købt de over 300 000 t olie fra Sovjetunionen, som var på tale, havde den ikke været nødvendig. Men de er ikke købt, og de kan ikke købes, for det behager ikke de store oliefirmaer at købe denne olie, denne benzin, og så siger staten: vi er magtesløse. Ja men det ville da ellers være en fordel, om vi kunne få noget af vort valutatilgodehavende hos Sovjetunionen udlignet ved at få varer derfra. Det ville også være en fordel, om vi kunne handle med Østtyskland, hvormed der delvis på privat initiativ er sluttet samhandelsaftaler, men det støder på alle mulige vanskeligheder. Jeg skal ikke i øjeblikket kunne sige, hvorfra disse vanskeligheder stammer, men det støder på alle mulige vanskeligheder, således at samhandelen nu er langt ringere, end dengang den foregik i form af rent private varebytteforretninger. Jeg tror, det er at sætte kikkerten for det blinde øje, hvis man kun stirrer efter Vesteuropa og tror, at der ligger en redning for dansk landbrug og industri i et øget økonomisk samarbejde med de vesteuropæiske lande, som har en hovedskyld i den hidtidige økonomiske misere i Danmark. Danmark burde i sin udenrigshandel, i sit erhvervsliv o. s. v. optræde som et mere selvstændigt og fribarent land; det er det råd, jeg vil give regeringen og de økonomiske faktorer, der er de bestemmende.

Stats- og udenrigsministeren (H. C. Hansen): For at ingen myte skal opstå, vil jeg gerne give den oplysning, at ifølge de forhandlinger, der er ført, senest for en uge siden, er Sovjetunionen ikke leveringsdygtig i olie.

Viggo Stareke: Sent på efteråret i 1787 mødtes en lille gruppe alvorlige mennesker i Independence Hall i Philadelphia for at skabe United States, og siden har De Forenede Stater i Amerika været et stort frihandelsområde, som i dag består af 48 stater, der strækker sig fra Atlanten til Stillehavet, fra de canadiske søer til den mexikanske golf.

Dengang var der kun 13 stater, men hver af dem havde for at ærgre naboerne sit eget toldsystem og sine egne restriktioner, og det er Amerikas store eksempel, at det har været i stand til dengang at overvinde vanskelighederne og fastholde frihandelen indadtil på trods af, at Amerika ikke har fulgt systemet op udadtil, over for andre lande, idet det har høje toldsatser; dette enorme frihandelsområde, uden told og uden restriktioner mellem 48 stater, har medført, at Amerika har en produktion pr. indbygger, som ligger på det tredobbelte af det, vi har i Vesteuropa.

Lige op til året 1707 var der en toldgrænse mellem England og Skotland, og da den blev brækket ned under Marlborough, skabtes egentlig først The United Kingdom. Det, der siden har forenet England og Skotland — og senere De Forenede Stater — er de handelsbånd og interessebånd, som frit kan knyttes dér, hvor der tidligere var skranke.

Da Der deutsche Zollverein blev skabt for godt 100 år siden, skabtes en forudsætning for Tysklands samling, som var betydningsfuldere end Bismarcks indsats.

Alt dette er eksempler fra historien, som viser den dynamiske virkning af at knytte større områder sammen i fælles handelsinteresser. Mange tvivler om, at et land kan gøre det alene. Danmark viste eksemplet, idet vi under A. P. Bernstorff i 1797 som eneste og første land i Europa gik ind i frihandel. Det var en stor fordel for Danmark; de gennemsnitlig lave toldsatser, vi har i dag, er en arv fra den lov, som Bernstorff gennemførte i 1797.

Det, vi i dag diskuterer, er, om der i det

splittede Vesteuropa kan gennemføres noget i samme retning. Der har været tilløb dertil før. Dengang Marshallhjælpen blev organiseret, var det fra Amerikas side en bestemt forudsætning, at når Amerika gav disse enorme beløb som støtte til Europa, skulle de europæiske stater til gengæld nedbryde deres toldskranke og afvikle deres restriktioner. Europa tog imod Marshallhjælpen, men undlod at opfylde sin del af forpligtelserne, og Amerika kunne vanskeligt stå fast på sit krav, dels fordi et land, der giver subsidier, altid vil blive mistænkt, hvis det til gengæld fastholder betingelser, dels fordi Amerika ikke var i en tilstrækkelig moralsk tilstand til at kunne forlange betingelserne opfyldt, idet de selv holdt de høje toldsatser over for Europa, som var en af årsagerne til, at Marshallhjælpen var nødvendig. Marshalladministratoren Paul G. Hoffman beregnede i sin tid, at hvis de vesteuropæiske stater ville stryge deres toldskranke og restriktioner, ville Europas rigdomsskabende produktion vokse med 1 milliard dollars om året.

Det, som foreligger her, er et vanskelig tilgængeligt stof, men bag det ligger meget store planer, som helt ud i fremtiden kan komme til at omforme strukturen i Europa og vilkårene for Danmark. Igennem planerne går ønsket om at nedbryde toldskranke og fjerne restriktioner. Vort parti hilser sådanne planer velkommen. Vi har i 30 år, imod strømmen, kæmpet for denne politik, bevist, at det var den rigtige, forudsagt, at det ville blive fremtidens politik. Nu rykker den ind i realitetspolitikens rampelys.

Skibet, jernbanetoget, automobilet og flyvemaskinen har for længst overvundet de barrierer, som naturen har sat mellem nationerne i form af bjergkæder, ørkener og oceaner. Det, der står tilbage, er at overvinde de ganske kunstige barrierer, som bagstræberiske statsmænd har bygget op mellem nationerne, toldskranke og restriktionsbarrierer. Det er derfor lidt af en oplevelse at høre denne diskussion i dag, at høre den ærede ordfører for forespørgerne, det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft, på de konservatives vegne udtale sympati for en afvikling af told og restriktioner. Det konservative parti er jo et af de partier, der har haft det allerstørste ansvar for de toldskranke, vi har, og socialdemokratiets

[Viggo Starcke.]

ministre og ordførere har været nogle af de værste til at gennemføre de restriktioner, vi har. Sammen er det ikke så længe siden de forhøjede tekstiltolden, og jeg tror, man ganske nøgternt kan gøre regnskabet således op, at Danmark ikke er sagesløs i de ulykker, som har ramt Europa økonomisk.

Den ene mulighed, som forhandlingerne inden for OEEC drejer sig om, er fællesmarkedet og toldunionen, som de seks Bruxelleslande vil realisere. Dette fællesmarked har set fra et dansk synspunkt den store fordel, at det indebærer mulighed for at åbne for eksporten af landbrugsprodukter, og med den voksende ekspansion og evolution, som man venter i disse lande, vil der blive et voksende behov for levnedsmidler, et behov, som Danmark vil være i stand til at afhjælpe. Det, der kan skræmme over for planerne om en toldunion, er, at Danmark må opgive sin suverænitet til at forhøje toldsatsen, til at nedsætte toldsatsen og til helt at afvikle toldsatsen. Danmark vil forvandles fra et land med relativt lave toldtariffer til et land med temmelig høje toldtariffer, idet det aritmetiske gennemsnit, som vel nok vil blive lagt til grund ved fastsættelsen af en fælles toldtarif for de seks Bruxelleslande, vil blive sat alvorligt i vejret på grund af de skyhøje satser, man har i Frankrig og Italien. Dertil kommer som en sandsynlig mulighed åbningen af Frankrigs og Belgiens koloniområder.

I den anden plan, frihandelsområdet, der som omtalt skal koordineres og associeres med toldunionen, er det vel, ifølge den tegning, som er udkastet, foreløbig England, Danmark, Sverige, Norge, Østrig og Schweiz, der skal knyttes sammen. Dette vil for Danmark have den ulempe, at hvis England står fast på, at landbrugsprodukter skal holdes udenfor, vil det bringe os i en faktisk undtagelsesstilling. Det tillokkende ved planen er, at Danmark bevarer sin suverænitet, således at vi individuelt yderligere kan nedsætte, afvikle og afskaffe vore toldsatser.

Koordinationen og associationen vil skabe en mængde problemer, som vil kræve et ret stort kontrolapparat, måske dog ikke meget større end det, der findes i de enkelte lande; kræve oprindelsescertifikater for varerne og en lang række andre ting. Måske

noget af det vanskeligste vil blive de sekundære problemer, som vil opstå: koordineringen af medlemslandenes økonomiske politik, deres finansielle politik, deres socialpolitik og eventuelt deres lønpolitik. Det er problemer, som jeg synes det er nødvendigt at få klaret, inden Danmark viser alt for stor sympati.

Det nordiske marked, som der har været talt så meget om, har den ulempe, at det selv om det blev realiseret, hvad det jo ikke bliver foreløbig, er for lille. De seks Bruxelleslandes fællesmarked vil være større, og fællesmarkedet plus frihandelszonen vil være betydelig større igen. Ser man på de fordele, som de 48 stater i Amerika har af deres indre samarbejde, må man sige, at der dukker en mulighed op for de vesteuropæiske lande, som vil indebære meget store økonomiske fordele, og som måske også vil bidrage til en yderligere samarbejden af disse lande.

Egentlig er det jo en pudslogik, at seks lande vedtager, at det vil være en fordel for dem at slutte toldskrankerne og restriktionerne mellem sig, men at det samtidig vil være en fordel for dem at bibeholde ret høje toldgrænser for lande, der ligger udenfor. Ser man på det, som særlig interesserer Danmark, nemlig landbrugsprodukter eller i udvidet forstand det, man ganske jævnt og enkelt kan kalde mad, må man fastholde, at mad er et meget vigtigt råstof i enhver produktion. Når man på et skibsværft som Burmeister & Wain bygger et skib af stålplader, går der flere kilo mad til, end der går kilo stålplader. Det er en af de meget store fordele, Danmark har, at det danske landbrug har været i stand til at frembringe dette vigtige råstof i en høj kvalitet og til en billig pris. Ser man på de bestræbelser, som andre lande udfolder for at undtage landbrugsprodukterne fra liberaliseringen, spørger man sig selv, hvad det egentlig er for en tåbelig logik, der ligger bagved. F. eks. giver den engelske stat i subsidier til sit landbrug dobbelt så stort et beløb, som den danske landbrugseksport til England andrager. Hvem skal betale det? Det skal den engelske tekstilindustri og den engelske automobilindustri og andre virksomheder, som derigennem får deres konkurrenceevne over for andre lande nedsat. Sådan er det land for land, og det eneste virkelige argu-

[Viggo Starcke.]

ment, man kan se bag ved denne politik, er for Englands vedkommende ønsket om at have et vist krigsberedskab i levnedsmiddelfremstilling inden for sine grænser og for samtlige landes vedkommende ønsket om at holde jordpriserne oppe, simpelt hen fordi alle landbrugere og jordejere er kommende jordsælgere, som er interesserede i en høj jordpris.

Den billige mad, som er så stort et aktiv for Danmark, kan sidestilles med et andet stort aktiv, nemlig Danmarks beliggenhed. Hvis Danmark kommer ind i et større samarbejdsområde, ind i et større fællesmarked, vil landets beliggenhed være af meget stor betydning, for Danmarks specielle geografiske forhold — vi er vel det land i Europa, der har flest havne i forhold til befolkningstallet — bringer os den meget store fordel, at vi kan udnytte den billige transport til søs; der er jo i Danmark så mange havne, at man kan sejle varerne til et hvilket som helst sted i landet og kun behøver at transportere dem med bil et par timers kørsel.

Endelig har Danmark endnu sine i gennemsnit lave todsatser, som har vist sig at være en fordel, og som vi skal kæmpe for ikke at blive tvunget til at afskaffe. Men man har vel lov til at spørge: hvad er det egentlig, man vil, hvad er det egentlig, man tilsigter med planerne om fællesmarkedet og frihandelsområdet? Hvad er det, de enkelte lande ser deres interesse i? Er det en stor og billig import, eller er det en stor og dyr eksport? Et land, som kan gennemføre en stor eksport, har mulighed for at købe en stor import til gengæld. Men hvis man skal stille problemet klart og hårdt op, har et land jo i og for sig ingen interesse i at komme af med sin eksport, hvis ikke denne eksport netop skal købe en import. Den fundamentale interesse ligger i importen, og derfor må konklusionen blive, at i virkeligheden er befolkningens interesse i ethvert europæisk land en billig import og en fri import. Man kan se det i det problem, som den højtrædede økonomiminister pegede på: dobbeltpriserne og dumpingsystemet. Ved dobbeltpriserne prøver et land at holde lave priser i sit eget land og give andre lande høje priser; men for Danmarks vedkommende er det ganske omvendt, og det viser, hvor

forvirret den økonomiske teori i det nuværende Europa egentlig er. Så længe man har den anskuelse, at varefordyrelse er en fordel, så længe vil det være vanskeligt at få gennemført den fulde frihandel. Men så er spørgsmålet: er toldbeskyttelse og restriktioner en fordel, og i bekræftende fald: for hvem er det en fordel, og hvilke andre grupper i befolkningen må betale? Det er altid meget store grupper af befolkningen, der må betale omkostningerne, og det er ganske små, velorganiserede og velkapitaliserede grupper, der indkasserer fordelene.

Englands ejendommelige stilling i det nuværende Europa har til dels sin rod i, at England ikke er frit stillet, fordi det er knyttet sammen med dominionlandene, og fordi det er bundet af Ottawa-aftaler og præferencepolitik. Jeg tror nok, at Englands politik — så vidt jeg kan skimte den — er den gennem et frihandelsområde at skabe sig adgang til de europæiske markeder og samtidig sørge for, at de europæiske lande holdes ude fra imperiets markeder. Men hvis det er rigtigt, må man sige, at Richard Cobden har levet forgæves i England. Det var ham, der gennemførte sin frihandelspolitik ved at rejse rundt fra møde til møde og vise den engelske befolkning et brød og sige: dette her betaler I for, og så brækkede han det midt over og sagde: og dette her får I for pengene. Det var Cobden, der førte sin frihandelspolitik som den billige mads politik og viste hele den engelske industri, hvor vigtigt det var for den, at dette billige råstof, maden, kom alle til gode.

I dag har England forladt frihandelen, både under socialdemokratiske og konservative regeringer, og det, som er Englands største tab og fattigdom, er, at det ikke har et liberalt parti, som har kunnet holde frihandelen levende. Under frihandelen vandt England et imperium, under afspærringspolitikken har det næsten tabt det igen.

Hvis man nu skal bedømme den eventuelle økonomiske og til dels politiske blok-dannelse, som kan vokse frem i Vesteuropa, så ligger det jo sådan, at De Forenede Stater har givet sin velsignelse til en integreringspolitik i Europa. Spørgsmålet bliver da, om ikke det samlede europæiske marked og det amerikanske marked i det lange løb vil

[Viggo Starcke.]

tvinges nærmere sammen inden for NATO — i så fald er det en politik med meget store og lange linjer.

Det, som ængster mig, er, at hvis et europæisk fællesmarked garderer sig udadtil med høje toldmure, risikerer man, at de såkaldt underudviklede lande — dette vigtige problem i verdenspolitikken — forbitres i deres følelser, drives sammen og måske drives ad Rusland til, hvorimod en frigørelse af handelen over for de underudviklede lande dels vil være med til at drage dem nærmere til Europa, dels vil give Europa den fordel, at de billige varer, som disse lande kan frembringe, vil komme det europæiske marked til gode.

Det ærede medlem hr. Aksel Larsen talte i sit indlæg — som ikke handlede videre meget om det, der står på dagsordenen i dag — om den fare, der kunne ligge i, at de amerikanske overskudslagre kunne blive væltet ind over et sådant europæisk fællesmarked. Ja, det er en mulighed, og det kan skabe visse komplikationer; men jeg vil gerne understrege, at hvis de amerikanske overskudslagre væltes ind over Europa, bliver det den amerikanske skatteborger, som kommer til at betale det; derimod foreligger der, til oplysning for det ærede medlem hr. Aksel Larsen, så vidt jeg kan se, ingen risiko for, at Rusland vil vælte sine overskudslagre ind over Europa — for der findes nemlig ingen, de har ingen overskudslagre i Rusland.

Al den økonomiske hjælp, som De Forenede Stater har givet Europa, ca. 400 000 mill. kr. i årenes løb, i Marshallhjælp og anden hjælp, har ikke kunnet købe Amerika taknemlighed og goodwill, men har tværtimod skabt en mistro i Europa over for Amerikas motiver. Henry Hazlitt har gentagne gange, både i New York Times, News Week og The Free Man, skrevet, at den amerikanske økonomiske hjælp til Europa har gjort mere skade end gavn, fordi den har finansieret planøkonomien i Europa, den har finansieret statssocialismen i Europa, og den har finansieret inflationen i Europa, og hvis Amerika ikke havde øst alle disse hundreder af milliarder ud over Europa, ville den økonomiske politik, hvis likvidering vi i dag står over for, have været likvideret for længe siden, fordi den ikke

kunne gennemføres uden den amerikanske økonomiske hjælp.

Ser man i de fremstillinger, som har været tilgængelige, på alle de undersøgelser, der har været foretaget af eksperterne, og på alt, hvad der forudsiges at dukke op af problemer, både inden for en toldunion og inden for et frihandelsområde, alle de mange kontrolbestemmelser og alle de mange konflikter, som skal bilægges i fremtiden, synes jeg, at konklusionen må blive den simple: hvor er frihandel egentlig noget genialt noget, fordi det er så uhyre enkelt, naturligt og ligetil. Men jeg vil indrømme, at realistisk ligger det sådan, at det i Danmark ikke er muligt at få et politisk flertal for, at Danmark selv skal begynde at afvikle sin told og sine restriktioner, og der foreligger slet ikke nogen politisk mulighed for i øjeblikket at formå de andre europæiske stater til at gøre noget lignende. Derfor må den næste konklusion blive, at disse planer her må skønnes at være et fremskridt, selv om det er et kompliceret fremskridt, og at man i hvert fald bør foretrække et kompliceret fremskridt for en kompliceret stilstand.

Økonomi- og arbejdsministeren (Krag):

Der er af flere af de ærede ordførere efterlyst en udtalelse fra regeringshold om forholdet mellem arbejdet for det nordiske fælles varemarked og de europæiske planer, vi her står over for. Den ærede ordfører for forespørgerne gjorde mig endda den ære at citere en udtalelse, jeg havde fremsat under åbningsdebatten i oktober måned. Denne udtalelse lød — jeg må måske have lov til at gentage guldkornet — således (sp. 234):

„Jeg tror at turde sige, at vi i det teknisk-økonomisk forberedende arbejde er længere fremme. Dermed være intet sagt om, hvorvidt det er de nordiske eller de vesteuropæiske planer, der har størst chance for hurtigst at opnå at få en positiv politisk beslutning bag sig.“

Denne udtalelse synes jeg egentlig godt kan holde til at blive gentaget i dag. Det er rigtigt, at vi i oktober i de tekniske forberedelser af det nordiske fælles varemarked var længere fremme, end man på europæisk hold var i den tekniske forberedelse af de varemarkeder, der dér er tale om; om vi stadig er længere fremme i den tekniske forberedelse, tør jeg ikke sige, men

[Økonomi- og arbejdsministeren.]

at den nævnte passus i min udtalelse holder stik, kan der vist ikke være tvivl om. Det har netop været vor vanskelighed i det nordiske spørgsmål, at det har været betydelig sværere at nå frem til politiske beslutninger, end det har været at iværksætte og udføre et stort forberedende økonomisk, teknisk arbejde. Det havde været at ønske, at de politiske forhold i Norden havde muliggjort et hastigere fremskridt, men det har altså ikke været muligt af grunde, vi alle kender.

Hvordan er nu forholdet mellem det nordiske fælles varemarked og det vestlige frihandelsområde? Generelt tror jeg jeg kan svare, at der ingen modsætninger er mellem disse to frihandelsområder, mellem disse to varemarkeder, hvad man nu vil kalde dem. De bygger tværtimod begge på samme grundidé, samme grundprincipper.

Lad mig videre sige, at jeg er tilbøjelig til at tro, at et nordisk fælles varemarked i praksis vil lade sig gennemføre i betydelig hurtigere tempo end et vesteuropæisk frihandelsområde, vel at mærke under den forudsætning, at det er muligt at skabe politisk enighed herom. Kan der skabes politisk enighed om det, ville jeg tro, at det nordiske fælles varemarked kunne gennemføres hånd i hånd med et vesteuropæisk frihandelsområde, men således at dets endelige udbygning bliver færdig på et betydelig tidligere tidspunkt, end det vesteuropæiske frihandelsområde kan være færdigt. Det vil altså sige, at det nordiske, hvis de politiske muligheder tillader det, kan danne en udmærket forgård, på en fortrinlig måde kan forberede erhvervslivet i vore lande på den stærkere konkurrence, der vil gøre sig gældende, og dermed være en fortrinlig forberedelse til, hvad der møder os, efterhånden som de vesteuropæiske planer gøres til virkelighed.

Med det nordiske spørgsmål forholder det sig således, at en meget omfattende rapport, som omhandler de tekniske, økonomiske undersøgelser, som er udarbejdet af det nordiske samarbejdsudvalg på embedsmandsplan under ledelse af de tre såkaldte nordiske samarbejdsministre, vil være færdig engang i løbet af denne sommer.

Denne rapport har været under forberedelse i mere end to år, og det er klart, at

der ikke i den kan være taget med i beregning alt, hvad der er sket her i de seneste uger, og endnu mindre hvad der vil ske i de nærmest kommende uger på det europæiske plan. Derfor har vi inden for det nordiske samarbejde truffet den aftale, at det nordiske samarbejdsudvalg nu undersøger det nærmere forhold mellem det nordiske og det europæiske spørgsmål, således at der i rapporten vil kunne findes en alsidig belysning af disse problemer.

Jeg er klar over, at der kan være tale om, at nogle af rapportens konklusioner måske skal underkastes en vis tilpasning til, hvad der nu bliver gennemført på europæisk plan. Denne tilpasning kan begribeligvis ikke finde sted, før vi ved, hvad der sker på det europæiske plan. Derfor er det tanken, at det nordiske samarbejdsudvalgs rapport gøres færdig, som det hele tiden har været hensigten, således at den kan være afsluttet i løbet af sommeren, og at der så eventuelt senere sker visse tilpasninger i en tillægsrapport, så man har problemerne i samlet belysning, når de skal drøftes i regeringerne og parlamentterne i slutningen af dette år og endeligt gøres til genstand for en debat i Nordisk Råd i januar-februar 1958.

Endelig er det blevet aftalt mellem de nordiske samarbejdsministre, at vi på det forestående ministermøde i OEEC bør afgive en melding, der gør det klart, at disse nordiske økonomiske samarbejdsplaner er under forberedelse.

Så meget om forholdet mellem det nordiske og det europæiske.

Det ærede medlem hr. Jørgen Gram spurgte bl. a., om der kunne gives en vurdering af, hvorvidt vi fra dansk side har grund til at beklage, at vi ikke på et tidligere tidspunkt er gået ind som medlem af det europæiske kul- og stålfællesskab, SECA, som den officielle betegnelse er. Jeg ved ikke, om der på noget tidspunkt fra ledende hold inden for det europæiske kul- og stålfællesskab har foreligget et direkte tilbud om dansk medlemskab. Måske har der foreligget et sådant tilbud i den forrige regerings tid, det kan jeg ikke vide. I hvert tilfælde ved jeg, at der ikke i denne regerings tid har foreligget andet og mere, end at der fra ikke-ansvarligt ledende hold inden for kul- og stålfællesskabet, fra embeds-

[Økonomi- og arbejdsministeren.]

mandsside, har foreligget visse forbeholdne, foreløbige følere over for Danmark, om vi ville være interesseret i at blive medlem af kul- og stålfællesskabet eller ikke. Uanset disse føleres meget uforbindende karakter har vi fra regeringens side følt os forpligtet til meget nøje at drøfte tingene igennem og har gjort det i samarbejde med erhvervsorganisationerne.

Som det ærede medlem hr. Jørgen Gram ved, findes der under handelsministeriet et særligt SECA-udvalg, som netop har til formål at tage sådanne spørgsmål op til drøftelse. Jeg tror at kunne sige, at der mellem myndighederne og de interesserede erhvervsorganisationer var praktisk taget fuld enighed om, at vi ikke for tiden bør ændre vor stilling til SECA. Som sagt, jeg ved ikke, om der i den foregående regerings tid har foreligget mere direkte tilbud, men jeg formoder, at man har undersøgt sagen på tilsvarende måde, og at man er kommet til det samme resultat.

I øvrigt tror jeg, at hele spørgsmålet om SECA, altså kul- og stålunionen, og de øvrige vesteuropæiske lande, herunder Danmark, må ventes inddraget i drøftelserne om det vesteuropæiske frihandelsområde, og at vi i den forbindelse får lejlighed til at komme tilbage til hele dette emne.

Må jeg i øvrigt til det ærede medlem hr. Jørgen Gram og til andre, der har talt om Danmarks nærmere tilknytning til de seks, hvad enten det nu drejer sig om kul- og stålfællesskabet, om de specielle landbrugsforhandlinger, særlig i forhold til „Den grønne Plan“, der senere har udfoldet sig, eller om det nuværende forslag til en toldunion mellem de seks, sige, at hele spørgsmålet om det intime økonomiske samarbejde mellem de seks, hvad enten det drejer sig om det ene eller det andet af de felter, jeg har nævnt, jo har stået på igennem 5-6 år. Igennem 5-6 år har hele dette, jeg erkender for os vigtige politisk-økonomiske problem været under behandling, og der har jo ikke i løbet af disse 5 eller 6 år fra nogen politikers side inden for hverken venstre eller konservative været stillet noget direkte politisk forslag om, at Danmark skulle gå ind i dette samarbejde. Ikke desto mindre forekom det mig, at det ærede medlem hr. Jørgen Gram i en i øvrigt venlig og mådeholden tale lige-

som var noget bebrejdende i tonen, fordi der ikke var sket en sådan tilslutning, en bebrejdelse, der så formentlig må deles lige mellem den foregående regering og den nuværende.

Det ærede medlem hr. Jørgen Gram syntes i øvrigt at mene, at der ikke senere kunne forhandles med de seks. Jeg har behandlet dette spørgsmål i mit første indlæg og er ikke helt klar over, hvad det ærede medlem bygger denne antagelse på.

Både det ærede medlem hr. Jørgen Gram og det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft beskæftigede sig en hel del med det spørgsmål, om vi burde søge optagelse i de seks. Jeg har også delvis besvaret dette spørgsmål i mine indledende bemærkninger. Lad mig prøve at besvare det endnu en gang, måske i en lidt mindre direkte form. Jeg vil sige det på den måde, at Danmark befinder sig i en forhandlingsituation, der rummer mere end én mulighed, og hvor det vel må være rigtigt at vi er åbne over for alle de muligheder, der findes, og blandt disse muligheder søger at vælge den bedste, den, der kan give os den mest acceptable løsning af vore problemer, herunder naturligvis også problemet om landbrugets afsætningsforhold.

Målene, vi sætter os i denne søgen efter den bedste af de foreliggende muligheder, er ganske klare. Målene må for det første defineres som noget, vi vil undgå, nemlig at det vesteuropæiske samarbejde økonomisk bliver indrettet på en sådan måde, at der diskrimineres mod afsætningen af danske landbrugsvarer i Vesteuropa. Det er vel det første: at vi skal undgå, at der diskrimineres imod os. Det næste er, at vi skal søge at påvirke mulighederne i en sådan retning, at vi opnår noget positivt, nemlig at der åbnes for fremskridt i retning af en friere og voksende landbrugshandel. Jeg tror, at når vi definerer vore mål på denne måde, er vi ganske på linje med de mål, det ærede medlem hr. Jørgen Gram gjorde sig til talsmand for, og med de mål, det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft og det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard gjorde sig til talsmænd for. Jeg tror også, vi er ganske på linje med de mål, som landbrugsrådets præsident, hr. Pinstrup, har givet udtryk for. Vi skal ved de kommende forhandlinger og undersøgelser finde ud af,

[Økonomi- og arbejdsministeren.]

hvilke veje der bedst fører til de mål, jeg her har søgt at opstille.

Med dette svar tror jeg egentlig også jeg har givet svar på den ærede ordfører for forespørgernes spørgsmål om, hvad der er hensigten med samtalen i London. Jeg vil ikke så gerne om den samtale, jeg skal have med den britiske finansminister, bruge udtrykket „forhandling“, men netop bruge udtrykket „samtale“, hvor jeg på direkte hold, på det såkaldte højeste plan, giver udtryk for de danske synspunkter på de problemer, vi her drøfter, giver udtryk for de mål, jeg her har søgt at formulere, og giver udtryk for vor søgen efter en vej, der skulle kunne give en for Danmark acceptabel løsning af problemerne. Når vi har haft disse samtaler i London, når vi har fulgt mødet i OEEC i Paris, fremsat vore synspunkter dér, hørt svarene på dem, ja, så vil der formentlig foreligge en ny situation, hvor vi ved mere, end vi ved i dag. Når denne situation foreligger, må det være regeringens opgave at tage nye drøftelser op med erhvervene — med alle erhvervene, herunder også landbrugsorganisationerne — og med de politiske partier. Disse drøftelser med de politiske partier vil naturligvis på fortrinlig måde kunne finde sted i det udvalg, det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard foreslog nedsat. Såfremt der fra partiernes side er tilslutning til, at der nedsættes et sådant udvalg til at modtage løbende informationer om alle disse problemer, vil vi fra regeringens side meget gerne se dette udvalg nedsat. Vi har da dér et forum for de fortsatte drøftelser om disse problemers videre udvikling.

Ordføreren for forespørgerne (Ole Bjørn Kraft): Jeg skal kun gøre nogle meget korte bemærkninger, efter at diskussionen nu har fundet sted og den højtærede økonomi- og arbejdsminister har fremsat sine synspunkter.

Den ærede socialdemokratiske ordførerm.ente, det var muligt, at Danmark sam-

tidig kunne være medlem af frihandelsområdet og af det nordiske fællesmarked, selv om Norge og Sverige ikke var medlemmer af frihandelsområdet. Det er muligt, at man kunne finde en teoretisk begrundelse for, at det kunne lade sig gøre, men jeg er aldels overbevist om, at det i praksis ville vise sig at være ganske umuligt. Jeg tror ikke, man skal arbejde med den tanke.

Jeg er enig med den højtærede økonomi- og arbejdsminister i, at vi nu må fortsætte arbejdet på det nordiske plan, samtidig med at vi deltager i arbejdet på det europæiske plan, og at vi bør fremme det nordiske mest muligt, men at det må være sådan, at vor deltagelse i det nordiske arbejde ikke lægger os nogen hindring i vejen for, at vi kan udøve al den indflydelse, vi er i besiddelse af, i vore forhandlinger om frihandelsområdet og det vesteuropæiske fællesmarked. Med andre ord, vi må ikke komme i den situation, at vi ikke vil deltage i de europæiske forhandlinger, fordi de nordiske forhandlinger ikke er afsluttet, og jeg forstod også, at det var ministerens hensigt at lade disse forhandlinger løbe jævnsides.

Jeg er tilfreds med det svar, den højtærede økonomi- og arbejdsminister gav med hensyn til spørgsmålet om Danmarks stilling til de seks, idet jeg har forstået det på den måde, at ministeren indirekte har sagt: vi står i øjeblikket midt i en forhandlingssituation. I denne forhandlingssituation er der mere end én mulighed, og det vil nu være vor opgave at undersøge, hvorledes vi med de foreliggende muligheder finder frem til den ordning, der er mest tilfredsstillende for dansk økonomi.

Jeg vil også gerne takke for svaret med hensyn til, hvad der er formålet med samtalerne med den engelske finansminister. Det har været omtalt i bladene efter vareforsyningsudvalgets møde i går, hvad hensigten var, og efter den udtalelse, ministeren nu har fremsat, forstår jeg, at det, som dér er blevet sagt, nogenlunde svarer til virkeligheden.

Jørgen Gram: Også jeg har på dette sene tidspunkt kun et par bemærkninger at gøre. Jeg forstår udmærket, at den højtærede økonomi- og arbejdsminister ikke står frit med hensyn til at besvare alle de spørgsmål, der er stillet, og eventuelt andre spørgsmål, man kunne have lyst til at stille ministeren, på dette tidspunkt, hvor han lige står foran at skulle være Danmarks udsending til disse betydningsfulde forhandlinger.

Jeg vil gerne i anledning af det, økonomiministeren sagde om, at man var kommet bort fra de seks, pointere, at det, jeg navnlig har hæftet mig ved, er, at fra dansk side har man siden 1954, da denne sag kom frem i OEEC og de seks sagde: nej, nu går vi selv, ligesom tabt den snævre forbindelse, både hvad angår indflydelse på dem og orientering om dem. Det er min mening, at man stadig burde have været med i forhandlingerne dér, netop for at øve en særlig indflydelse fra dansk side.

Med hensyn til det af det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard fremsatte forslag om at nedsætte et særligt udvalg kan jeg på mit partis vegne udtale, at vi ikke har særlig interesse — for ikke at sige, at vi ikke har nogen interesse — i nedsættelsen af et sådant udvalg, idet vi i forvejen har både det udenrigspolitiske nævn og vareforsyningsudvalget. Vi kan, hvis disse udvalg bruges, vist så udmærket nøjes med dem.

Aksel Larsen: Jeg skal følge de gode eksempler og fatte mig meget kort.

Jeg vil sige til den højtærede statsminister, at det er muligt, at Sovjetunionen ikke i øjeblikket har nogen olieprodukter at undvære; men det, der er spørgsmålet, er, om de havde nogen olieprodukter at undvære for to måneder siden. Mig bekendt står der i den handelsaftale, som er sluttet ved den højtærede statsministers mellemkomst, noget om en større levering af olieprodukter fra Sovjetunionen til Danmark, og der må vel have været mulighed for at få dem leveret.

Den højtærede statsminister var så overordentlig rask til at fare herop og sige, at han skulle affive en myte, for i øjeblikket, efter de forhandlinger, der er ført for en uge siden, kunne man ikke få nogen olieprodukter fra Sovjetunionen. Jeg ville

ønske, han havde været lige så rask, dengang der var mulighed for at få dem leveret, at man ikke dengang på en eller anden måde havde sagt nej, for det kunne godt være, de har haft olieprodukterne derovre, men når Danmark ikke var i stand til at aftage dem, har de vel solgt dem til andre.

Stats- og udenrigsministeren (H. C. Hansen): Jeg vil gerne bede det ærede medlem hr. Aksel Larsen fortælle mig, hvem der har sagt ham, og hvor det er sagt, at vi har sagt nej til olieprodukter derovrefra. Når det ærede medlem har svaret på det spørgsmål, skal jeg vende tilbage.

(Kort bemærkning).

Aksel Larsen: Det er meget svært at påtage sig bevisbyrden, når man ikke råder over dokumenterne; det gør den højtærede statsminister. Jeg ved blot, at i den handelsaftale, den højtærede statsminister har været med til at afslutte, står der noget om olieprodukter; så må det vel have været meningen, at de skulle kunne leveres. Jeg ved også, at leveringen er stødt på vanskeligheder, fordi olieselskaberne herhjemme ikke ville importere dem. Hvor konkret der har været forhandlet, ved jeg ikke, men jeg tror nok, at hvis regeringen havde udvist det fornødne initiativ og den fornødne handlekraft, kunne vi have fået dem.

Stats- og udenrigsministeren (H. C. Hansen): Hvilket altså beviser, at det ærede medlem ikke ved noget om det, han står her og taler om. Der har i løbet af de sidste måneder været forhandlet om det spørgsmål, og forhandlingerne er endt dér, hvor jeg konstaterede; jeg beklager det. Det havde været en stor fordel for os, om vi i denne situation havde kunnet opnå disse leverancer. Det har vi ikke kunnet.

(Kort bemærkning).

Aksel Larsen: I denne forklaring mangler kun en oplysning om, hvorfor forhandlingerne endte resultatløst, om det var sådan, at Danmark ikke var i stand til at aftage olieprodukter, fordi det manglede lagerplads til dem, eftersom den forhåndenværende lagerplads befinder sig i engelske og amerikanske olietrusters hænder.

Stats- og udenrigsministeren (H. C. Hansen): Der var sikret fuld lagerplads, der var sikret fuld kapital, der var sikret fornøden indkøbsorganisation. Man beklagede, at man så på det tidspunkt ikke rådede over nogen olie til leverance.

(Kort bemærkning).

Aksel Larsen: Hvorfor i alverden har regeringen holdt dette hemmeligt indtil dette tidspunkt?

Stats- og udenrigsministeren (H. C. Hansen): Fordi vi nødigt vil forskertse nogen mulighed fremefter for at opnå en tilsvarende leverance. Jeg takker det ærede medlem, fordi man har givet os anledning til nu at komme med denne oplysning.

Hermed sluttede forespørgslen.

Formanden: Der er ikke mere på dagsordenen.

Folketingsmand Stæhr Johansen har meddelt mig, at han ønsker til boligministeren at stille følgende spørgsmål:

„Agter ministeren i anledning af de voksende finansieringsvanskeligheder for byggeriet at fremsætte forslag til ændring af lånebestemmelserne i lov nr. 285 af 3. juli 1942 om renten af udlån mod pant i fast ejendom?“

Spørgsmålet vil blive optaget på dagsordenen for tingets førstkommende spørgetid.

Folketingets næste møde afholdes i morgen kl. 13 med følgende dagsorden:

Første behandling af:

Forslag til folketingsbeslutning om refusionsreglerne vedrørende kommunernes folkepensionsudgifter [af N. Chr. Christensen m. fl.].

Mødet hævet kl. 17⁴⁰.

55. møde.

Torsdag den 7. februar kl. 13.

Formanden: I skrivelse af gårs dato meddeler landbrugsministeren, at han ønsker her i tinget skriftligt at fremsætte:

Forslag til lov om tillæg til statshusmandsloven. (Om auktionsindkaldelser, typeplaner, ejerskifter, lån til el- og vandforsyning m. m.).

Udvalget angående forslag til lov om foretagelse af visse ekspropriationer m. v. har afgivet betænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer vil blive omdelt.

Det er meddelt mig, at det ærede medlem hr. *Poul Møller* ønsker at udtræde af udvalget angående forslag til lov om ændringer i aktieselskabsloven. Til at indtræde i det nævnte udvalg i stedet for *Poul Møller* har vedkommende gruppe udpeget *Rasting*, som herefter er valgt.

Skriftlig fremsættelse af lovforslag.

Landbrugsministeren (Smørum): Jeg skal tillade mig for det høje ting at fremsætte forslag til lov om tillæg til statshusmandsloven. (Om auktionsindkaldelser, typeplaner, ejerskifter, lån til el- og vandforsyning m. m.).

Efter forslaget ophæves fogdens pligt til at indkalde jordlovsudvalget til forberedende møde, når en landejendom stilles til tvangsauktion.

Herved regner man med at opnå administrative lettelser og dermed økonomiske besparelser ikke blot for jordlovsudvalget og husmandsbrugskommissionerne, men også for dommerkontorerne, idet det er hensigten, at jordlovsudvalgets stedlige medlemmer fremtidig hver for sit distrikt på grundlag af Statstidendes meddelelser og deres lokalkendskab skønner over, om der i de enkelte tilfælde er anledning for jordlovsudvalget til at give møde og afgive bud på auktionen.

Endvidere søges hjemmel til at lade udarbejde typetegninger til statshusmandsbrug. Det er tanken at lade en række af de mest hensigtsmæssige tegninger optage i en